

17012333

Gedeputeerde Staten

PROVINCIE ZEELAND

voorzitter Provinciale Staten
t.a.v. de statengriffierAFD. SG AMBT.
AFD. TERMIJN Pb-stg
DATUM - 7 JUNI 2017
DOC.NR.
ZAAK NR.
CLASS.onderwerp
jaarstukken N.V. Economische Impuls Zeeland kenmerk
17012228behandeld door
drs. A.W. Wissekerke
(0118) 631167

verzonden

Middelburg, 6 juni 2017

Geachte voorzitter,

Hierbij zenden wij u ter kennisname het jaarverslag en de jaarrekening van de N.V. Economische Impuls Zeeland en de jaarrekening van het Investeringsfonds Zeeland B.V. Het jaarverslag heeft geen aanleiding gegeven tot het maken van opmerkingen, de jaarrekening kent een klein positief resultaat.

Conform het door u in 2016 vastgestelde deelnemingenbeleid ontvangt u deze stukken ter kennisname. Wij kunnen ons echter voorstellen dat u graag nader geïnformeerd wordt over de diverse projecten en werkzaamheden die de Economische Impuls Zeeland uitvoert ter stimulering van de Zeeuwse economie. Om u daarover nader te informeren bieden wij aan om met medewerking van Economische Impuls Zeeland een Zicht op Beleid sessie voor u te organiseren.

Met vriendelijke groet,

gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlagen: 3.

NV Economische Impuls Zeeland

Jaarverslag 2016

Invest in Zeeland

Innovatiefinanciering

Business development

Inhoud

Voorwoord

Invest in Zeeland

Innovatiefinanciering

Circulaire economie

Dit is een printversie van ons digitale jaarverslag, kijk voor het officiële jaarverslag op:

<http://jaarverslag.impulszeeland.nl/2016>

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	3
2. Invest in Zeeland	4
3. Innovatiefinanciering	8
4. Circulaire economie	16
5. Smart Delta Resources	24
6. Vrijtijdseconomie	26
7. Logistiek en Maintenance	33
8. Gezondheidseconomie	38
9. Toelichting jaarrekening	41

1. Voorwoord

Samen met het Zeeuwse bedrijfsleven zet Impuls zich in voor het versterken van de Zeeuwse economie. Afgelopen jaar is het rapport van de Commissie Balkenende verschenen, waarin wordt geconcludeerd dat Zeeland een sterke economie heeft, maar ook een aantal grote uitdagingen. In het rapport wordt benadrukt dat tijden van onderzoeken en plannen voorbij zijn, maar dat er nu door nog betere samenwerking met buurregio's tot uitvoering moet worden gekomen.

Wij vinden het belangrijk om het gesprek aan te gaan met startende en groeiende innovatieve bedrijven in Zeeland. Het cluster Innovatiefinanciering is een samenwerking tussen DOK41, InnoGo!, Stichting ZIGZAG, Zeeuws Participatiefonds en het Zeeuws Investeringsfonds. Startende ondernemers en gevestigde innovatieve ondernemers krijgen hier verschillende vormen van ondersteuning, afhankelijk van de fase waar de onderneming zich bevindt. In 2016 is met ruim honderd ondernemers gesproken.

De promotie- en aquisitietak Invest in Zeeland heeft in 2016 aansprekende resultaten geboekt. Een goed voorbeeld hiervan is de vestiging van Kingfish Zeeland, het grootste indoor viskweekbassin van Europa bij Colijnsplaat. En de huisvesting van Alternate, een Duits e-commercebedrijf met ambitieuze groeiplannen, op Tholen. Kwantitatief is 2016 niet volledig in lijn met voorgaande jaren afgesloten. Vier reeds bevestigde investeringsprojecten werden om uiteenlopende redenen uitgesteld. Desondanks heeft Invest in Zeeland tien bedrijven kunnen ondersteunen bij hun vestiging in Zeeland. Deze bedrijven brengen gezamenlijk een te verwachten aantal van 138 arbeidsplaatsen (prognose van derde jaar van vestiging) met zich mee.

Business Development is een belangrijk onderdeel van Impuls. Wij zijn betrokken bij een groot aantal innovatieve projecten op het gebied van circulaire economie, logistiek en maintenance, vrijetijdseconomie en gezondheidseconomie. Een voorbeeld van een circulair project is de verbouwing van de Kinder- en Jeugdkliniek van Emergis. Het unieke hieraan is dat het gebouw wordt ontworpen op basis van

de materialen en producten die uit het slopen Rijkswaterstaatkantoor in Terneuzen komen.

Smart Delta Resources kon in 2016 een succes aankondigen in de vorm van een Green Deal voor de waterstofuitwisseling tussen DOW, Yara en ICL-IP. Dit is een schoolvoorbeeld voor industriële symbiose.

Met het project bundelen lading boekte Zeeland Connect succes met het de totstandkoming van de samenwerking tussen een aantal verladers in de uiensector. Doordat meerdere partijen hun exportvolume voortaan via Vlissingen aanbieden is door Zeeland Seaports een lijndienst van CMA-CGM op Afrika aangetrokken. Dit heeft geleid tot een drastische reductie van het aantal kilometers via de weg.

Het cluster Vrijtijdseconomie heeft in 2016 met het Kenniscentrum Kusttoerisme zeven innovatiebijeenkomsten gehouden met ondernemers uit verschillende recreatieve sectoren. Hierin is gezamenlijk nagedacht over specifieke innovatie-opgaven per sector. Vanuit deze bijeenkomsten zijn innovatievragen en thema's gedefinieerd voor het Aanjaagprogramma Innovatie. De eerste vijf Innovatievouchers verblijfsrecreatie zijn inmiddels verstrekt.

De Zeeuwse Huiskamer, het project dat antwoorden zoekt om mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen, heeft het afgelopen jaar een aantal goede resultaten geboekt. Zo is het deelproject Overleven met Kanker afgerond en zijn er nieuwe huiskamers geopend in de gemeenten Breskens en Middelburg.

Ook in 2017 zijn we actief aan de slag. Zo gaan we in dit jaar de eerste concrete vruchten plukken van de Rijksbijdrage in het kader van het rapport van de Commissie Balkenende.

Dit is slechts een kleine greep uit de projecten waar Impuls zich mee bezig houdt. Lees in dit jaarverslag meer over alle projecten waar wij ons in 2016 voor hebben ingezet.

Dick ten Voorde,
Algemeen Directeur

2. Invest in Zeeland

In 2016 heeft Invest in Zeeland kritisch gekeken naar de koers en haar werkzaamheden. Deze zogenaamde strategische heroriëntatie kwam voort uit de wens meer focus aan de brengen in de activiteiten, om zodoende de slagkracht en het rendement van het cluster te vergroten.

Uit een eerste analyse kwam naar voren dat meer dan de helft van de tijd werd besteed aan zaken die weliswaar nuttig en in een breder verband wenselijk zijn, maar die niet direct behoren tot de primaire taken van Invest in Zeeland; de promotie van Zeeland als vestigingsregio en de acquisitie van nieuwe bedrijven. Naar aanleiding daarvan is een nieuwe focus bepaald. Dit houdt in dat Invest in Zeeland meer gaat inzetten op het versterken van de basis van de werkzaamheden. Zoals verbeteren van het CRM-systeem, professionele en actuele proposities en andere instrumenten te realiseren die bij kunnen dragen aan efficiëntere acquisitie.

Voorzichtige groei leadlijst

Voor Invest in Zeeland was 2016 een boeiend jaar. De aantrekkende economie bracht meer dynamiek, al was de groeicurve in Zeeland minder stijl dan in andere regio's. De leadlijst liet een voorzichtige groei zien en van een aantal mooie investeringsprojecten ging de eerste paal in de grond. Er is veel geïnvesteerd in het bereik en de vindbaarheid van de website. Als onderdeel van het Investor Relations programma werden vele bedrijven bezocht met een buitenlandse moeder.

Het cluster was op meerdere (inter)nationale beurzen aanwezig en was in november de gastheer van het internationale netwerk van Invest in Holland tijdens de Masterclass 2016 in Middelburg.

Het team van Invest in Zeeland is medio 2016 uitgebreid met 1 fte. Daarmee kunnen de inspanningen op het gebied van promotie en acquisitie stevig kracht bij worden gezet.

Acquisitie en resultaten

Invest in Zeeland richt zich proactief op bedrijven die passen binnen de sterke Zeeuwse sectoren voor acquisitie: de chemische en procesindustrie, agrofood, logistiek en offshore wind. In dat laatste geval is Invest in Zeeland overigens volgend op de activiteiten van Zeeland Seaports.

Zeeland heeft deze bedrijven het meeste te bieden zoals belangrijke ketenpartners, voldoende (milieu)ruimte om te ondernemen, uitstekende logistieke randvoorwaarden en de mogelijkheid tot het (gedeeld) gebruik van reststromen en utilities.

Proactieve acquisitie

Om de kracht van de sectoren goed zichtbaar te maken heeft Invest in Zeeland de proposities voor de sectoren chemie en agrofood geactualiseerd. Door deze proposities te delen met de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) en Nederland Distributieland (NDL) zijn deze ingebed in het nationale aanbod. De komende jaren worden de proposities nog verder uitgewerkt en aangescherpt, zodat de breedte van het aanbod zichtbaar wordt en er met deelproposities gewerkt kan worden. Invest in Zeeland heeft ook in 2016 deelgenomen aan de nationale acquisitieteams (NAT) agrofood en chemie. Deze teams bestaan uit de diverse regio's die binnen de betreffende sector een sterke positie hebben, en worden voorgezeten door de sectorspecialist van de NFIA. Daar worden nationale (deel)proposities gevormd op basis van regionale input en wordt de aanwezige acquisitiekracht gebundeld.

Hoewel al deze inspanningen een lange termijninvestering zijn, zien we er al wel wat van terug in onze resultaten. Een groot deel van de bedrijven die zich het afgelopen jaar hebben gevestigd in Zeeland of waarmee we in gesprek zijn geweest, zijn afkomstig uit deze sterke sectoren. We verwachten hier in de toekomst nog meer resultaten uit, omdat we als Invest in Zeeland en Zeeland als vestigingsgebied nog beter op de kaart staan bij ons netwerk. Hier moeten uiteindelijk concrete

leads uit voortkomen.

Vanuit Vlaanderen zien we grote interesse voor de nabij gelegen bedrijventerreinen in met name Zeeuws-Vlaanderen. We merken dat we er met meer inspanning nog meer resultaat uit kunnen halen en hebben daarom onverminderd ingezet op acquisitie in België. Deze lijn wordt in 2017 doorgezet.

In 2016 is ook onverminderd ingezet op de acquisitie van bedrijven uit Vlaanderen.

Reactieve acquisitie

Invest in Zeeland biedt ook ondersteuning en advies aan bedrijven die niet binnen de bovengenoemde sectoren te plaatsen zijn. In 2016 zijn bedrijven in elektrisch vervoer, lithium batterijen, medische matrassen en textielverharders (reactief) begeleid bij hun vestiging in Zeeland.

De strategische heroriëntatie heeft wel geleid tot een kritischere blik bij het beoordelen van de potentiële begeleidingstrajecten. Niet alleen wordt strikter vastgehouden aan normatieve criteria zoals een minimum van vijf arbeidsplaatsen, ook wordt extra kritisch gekeken naar de kwaliteit, haalbaarheid en de voor Zeeland toegevoegde waarde van een investeringsproject. Hiermee wordt een optimaal rendement uit de inzet van Invest in Zeeland behaald.

Resultaten 2016

Er zijn in 2016 aansprekende resultaten geboekt. Treffende voorbeelden zijn de vestiging van Kingfish Zeeland, het grootste indoor viskweekbassin van Europa bij Colijnsplaat en de huisvesting van Alternate op Tholen; een Duits e-commercebedrijf met ambitieuze groeiplannen. Kwantitatief werd 2016 niet volledig in lijn met voorgaande jaren afgesloten. Vier reeds bevestigde investeringsprojecten werden om uiteenlopende redenen uitgesteld. Daarnaast bracht geen van de ondersteunde bedrijven een bovengemiddeld groot aantal arbeidsplaatsen met zich mee. Desondanks heeft Invest in Zeeland tien bedrijven kunnen ondersteunen bij hun vestiging in Zeeland. Deze bedrijven brengen gezamenlijk een te verwachten aantal van 138 arbeidsplaatsen (prognose van derde jaar van vestiging) met zich mee.

Investor Relations

Net zoals in het voorafgaande jaar heeft Invest in Zeeland in 2016 deelgenomen aan het Investor Relations (IR) programma van Invest in Holland. In dit programma werken de regionale ontwikkelingsmaatschappijen samen met het NFIA aan strategisch accountmanagement van de regionaal gevestigde bedrijven met een buitenlandse moeder. Invest in Zeeland heeft in 2016 26 bedrijven met een buitenlandse moeder bezocht. Ook in 2017 en 2018 zal aan het programma worden deelgenomen.

Investor Relations programma

Het programma heeft meerdere doelen:

- Het gestructureerd bezoeken en faciliteren van deze bedrijven zorgt ervoor dat mogelijke investeringsprojecten vroeg in beeld komen en dat Invest in Zeeland, al dan niet in samenwerking met de NFIA, die trajecten dan kan ondersteunen. Als er bij een bedrijf plannen zijn de regio te verlaten wordt dit vroegtijdig gesignaleerd en kan er getracht worden invloed uit te oefenen op de besluitvorming.
- Het programma is zeer geschikt om signalen over het regionale en nationale vestigingsklimaat op te vangen. Lokale kwesties als vergunningverlening en handhaving, maar ook nationale zaken als belasting- en milieuwetgeving komen in de gesprekken aan de orde en kunnen op een bestuurlijk niveau worden geagendeerd.

Promotie

Voor een succesvolle acquisitie is een voortdurende promotie van Zeeland als vestigingsregio onontbeerlijk. Zeeland heeft bedrijven veel te bieden, maar dat aanbod moet wel zichtbaar worden gemaakt. Door de (inter)nationale onbekendheid van de provincie, anders dan vanwege het toeristische aanbod, komt Zeeland bij veel investeringsprojecten nog niet op de longlist. Een forse investering in de promotie van de regio is dan ook noodzakelijk.

Website Invest in Zeeland

Een belangrijk kanaal hiervoor is de website www.investinzeeland.com. In 2016 is dankzij technische verbeteringen en de voortdurende actualisatie van de content, de relevantie vergroot. Ook is er een landingspagina ontwikkeld voor de Belgische markt met een Vlaamse look en feel, deze is optimaal ingericht zodat hij goed vindbaar is door de doelgroep.

Om in zoekresultaten beter te scoren is een SEO (Search Engine Optimization) -traject gestart dat door loopt in 2017. De vindbaarheid van de website wordt zo vergroot waardoor het aantal relevante bezoekers stijgt en we nog beter kunnen communiceren met onze doelgroepen.

De cijfers laten duidelijk zien dat diegenen die onze website bezochten meer tijd spendeerden op de website en meer pagina's bezochten. Ook zien we dat het aantal bezoekers dat terugkeert naar de website met 20% is gegroeid ten opzichte van het jaar ervoor, toen we vooral nieuwe bezoekers kregen. De gemiddelde bezoeker spendeerde ruim 2x zo veel tijd op onze website dan hij het jaar daarvoor deed. Daarnaast wordt het contactformulier op de website steeds vaker gebruikt en stijgt het aantal mensen dat zich in heeft geschreven voor onze nieuwsbrief wekelijks.

Website Uwband.nl

Ook de website www.uwband.nl is in 2016 volledig vernieuwd. Deze gezamenlijke website van REWIN West-Brabant en Invest in Zeeland geeft inzicht in het aanbod aan bedrijfsonroerendgoed in Zuidwest-Nederland en dient als leadgenerator.

Overige communicatiekanalen

Social media is een belangrijke bron van doorverwijzingen naar de website. Daarom is in 2016 de inzet hierop geïntensiveerd. Met name LinkedIn en Twitter zijn belangrijk, maar ook Facebook draagt hier aan bij. De focus op online heeft ertoe geleid dat er minder geïnvesteerd is in printcampagnes. Voorbeelden van campagnes die nog wel zijn gevoerd zijn een advertorial in het magazine van Brussels Airlines in aanloop naar de vastgoedbeurs MIPIM in Cannes en een publicatie in het blad Havenlocaties, samen met Zeeland Seaports.

Beurzen

Een belangrijk onderdeel van de promotieactiviteiten vormt het bezoek en de deelname aan beurzen. Niet alleen kunnen op die plekken de mogelijkheden van Zeeland goed in beeld worden gebracht, ook zijn dit gelegenheden om het netwerk te ontmoeten en uit te breiden. Invest in Zeeland nam in 2016 deel aan de Fruit Logistica (Berlijn), de Realty (Brussel), de Provada (Amsterdam), de e-Commerce Summit (Barcelona), de IFT (Chicago) en de Contacta (Goes). Verder werden MIPIM (Cannes), de Seafood Expo (Brussel), ExpoReal (München), de Offshore Energy (Amsterdam) en de Transport & Logistiek (Rotterdam) bezocht. Ook werd deelgenomen aan diverse andere netwerkevenementen.

Netwerk

Niet alleen het overgrote deel van de leads komt uit het netwerk, ook werkt het cluster samen met bijvoorbeeld accountantskantoren, makelaars, aannemers, ontwikkelaars en uitzendbureaus. In Zeeland wordt samengewerkt met collega's van Impuls, provincie, gemeenten, bedrijven en dienstverleners. Vanzelfsprekend is Zeeland Seaports een belangrijke partner in de promotie van en

acquisitie voor Zeeland. Daarom hebben de commerciële teams van beide organisaties regelmatig overleg.

Invest in Holland netwerk

Regionaal en nationaal wordt vooral afstemming gezocht met collega-ontwikkelingsmaatschappijen en het NFIA. De 28 wereldwijd gevestigde kantoren van de NFIA zijn een belangrijk verlengstuk van Invest in Zeeland. Alle regionale ontwikkelingsmaatschappijen en de NFIA hebben zich verenigd in 'Invest in Holland'. Dit platform is een bekrachtiging van een reeds bestaande samenwerking die in 2015 vorm heeft gekregen. Invest in Holland is een, in de internationale wereld van 'Investment Promotion', uniek samenwerkingsverband waarin een strategische manier van promoten en acquireren en een professionele kennisopbouw en -uitwisseling wordt gecombineerd met een zorgvuldige inventarisatie van vestigingsklimaatsignalen. De bundeling van krachten stelt elke regio in staat om binnen een nationale propositie haar sterke punten naar voren te brengen en tegelijkertijd te profiteren van de reikwijdte en slagkracht van een groot, internationaal netwerk.

Invest in Holland Masterclass

Invest in Zeeland had de eer om in november gastheer te zijn van de jaarlijkse Masterclass van Invest in Holland. Bij deze gelegenheid kwamen alle regionale ontwikkelingsmaatschappijen en de mensen van de NFIA, inclusief de in het buitenland gestationeerde Area Directors, samen voor een inhoudelijk programma en om te netwerken. In de twee dagen dat het internationale gezelschap van zo'n 200 personen Zeeland aandeed, heeft Invest in Zeeland een programma verzorgd dat tot uitermate positieve reacties heeft geleid.

3. Innovatiefinanciering

Traditionele financieringsvormen voor jonge en groeiende innovatieve ondernemingen staan onder druk terwijl de behoefte aan financiering voor innovatie en groei juist toenemen. Het Investeringscluster Zeeland speelt hierop in door innovatieve ondernemers een mix aan financieringsinstrumenten te bieden, daar waar banken en andere investeerders nog niet instappen.

Het Investeringscluster Zeeland is een samenwerkingsverband tussen Impuls (InnoGo!), Stichting Kenniswerf Zeeland | DOK41, Stichting ZIGZAG, het Zeeuws Participatiefonds, het Zeeuws InvesteringsFonds aangevuld met de banken, accountants en andere intermediaire partijen in de financieringsketen, onder regie van Impuls. Dit samenwerkingsverband heeft als doel de samenwerking in en de transparantie van de Zeeuwse kapitaalmarkt te vergroten.

Eerstelijnsintake

Looptijd project: 2014-2016

Rol Impuls: Loketfunctie voor innovatie, ondernemerschap -en financieringsvraagstukken

Subsidieverstrekker: Ministerie van Economische Zaken

Regio: Zeeland

Dé loketfunctie voor financiering- en investeringsvraagstukken

Het eerstelijns intakegesprek is bedoeld voor startende en groeiende innovatieve bedrijven in Zeeland. Impuls vervult in dit kader een loketfunctie voor financiering- en investeringsvraagstukken. Afgelopen jaar hebben circa 60 nieuwe (startende) ondernemers gebruik gemaakt van deze ingang om tot financieringspartijen te komen.

Onder de eerste lijn valt het programma Zeeland Financial Matching, maar ook het ondersteunen van het Zeeuwse mkb bij aanvragen voor innovatiesubsidies in de programma's OPZuid, MIT Zuid en CrossRoads vallen hieronder. Per jaar wordt op basis van de financiering van het cluster Innovatiefinanciering bekeken of en hoe de rol van de eerstelijnsfunctie zal worden ingevuld.

Borging en uitbreiding 2017-2020

Het afgelopen jaar is er een ambitieplan 2017-2020 uitgewerkt en afgestemd met stakeholders als het ministerie van Economische Zaken, de Provincie Zeeland en de overige betrokken partners uit het onderwijs, de overheid en het bedrijfsleven w.o. de Zeeuwse Rabobanken en Stichting ZIGZAG.

Dat heeft ertoe geleid dat eind 2016 de borging van het cluster met de eerstelijnsfunctie, Zeeland Financial Matching, InnoGo! én Stichting Kenniswerf Zeeland | DOK41 gerealiseerd is. Om invulling te geven aan de ambitie en daarmee uitbreiding van het cluster zijn gesprekken met het ministerie van Economische Zaken nog gaande in 2017.

Resultaten 2016

In 2016 zijn circa 60 nieuwe (startende) ondernemers ,met een financieringsvraagstuk, gesproken. Zij zijn doorverwezen richting relevante partijen voor een vervoltraject.

Zeeland Financial Matching

Looptijd project: 2013-2016

Betrokken partijen: Impuls in de uitvoering, daarnaast de Zeeuwse mkb-ondernemers en intermediaire partijen als banken, accountants en financiële experts.

Rol Impuls: Impuls verzorgt de uitvoering van de regeling en het projectmanagement

Omvang: ca. € 117.500,- per jaar

Subsidieverstrekkers: Provincie Zeeland, Stichting ZIGZAG en Impuls

Regio: Zeeland

Grotere kans op financiering door advies specialist

Het is bewezen dat ondernemers makkelijker een financiering krijgen, als ze door een onafhankelijke adviseur intensief zijn begeleid. Met een goede weergave van de cijfers en een strategische onderbouwing worden plannen eerder gehonoreerd. Vanwege hoge kosten schakelen veel ondernemers geen financieel specialist in.

Zeeland Financial Matching (Zeeland FM) biedt ondernemers, die hun product, dienst, technologie of bedrijfs- en productieprocessen willen vernieuwen om daarmee hun markt- en concurrentiepositie te verbeteren, de mogelijkheid om met korting een financieel specialist in te schakelen om zo hun kans op financiering te vergroten.

Belangrijke pijler in de financieringsketen

In de afgelopen jaren heeft dit programma, als onderdeel van de eerste lijnfunctie die Impuls binnen het cluster Innovatiefinanciering vervult, zich ontwikkeld tot een belangrijke pijler in de Zeeuwse financieringsketen. Zeeland FM is aanvullend op andere projecten van Impuls en andere initiatieven in Zeeland. Vanuit dit project ontstaan leads voor onder andere initiatieven als Crowdfunding, het Zeeuws Participatie Fonds, het Zeeuws InvesteringsFonds, de Zeeuwse informals, de Zeeuwse banken en uiteraard voor financieel adviseurs.

Resultaten tot 2016

Sinds de start van het programma zijn de volgende resultaten behaald:

- 44 vouchers zijn toegekend.
- Eind 2016 waren 20 aanvragen uitgewerkt en voorgelegd aan financiers;
Hiervan zijn 18 aanvragen gefinancierd, twee zijn er afgewezen (heeft wel een reorganisatie plaats gevonden).
- Bij twee trajecten is uiteindelijk geen financiering gerealiseerd, maar is de formule/bedrijf verkocht. Drie trajecten zijn op niets uitgelopen.
- Nog 19 cases worden uitgewerkt en voorgelegd aan financiers in 2017.
- Er is voor ruim € 7.000.000 euro gefinancierd.
- Behoud van circa 180 arbeidsplaatsen.
- Circa 50 nieuwe arbeidsplaatsen gerealiseerd.

Borging 2017-2019

Het programma is voor de komende jaren geborgd met dezelfde stakeholders/financiers.

InnoGo!

Looptijd project: 2013-2016

Betrokken partijen: Enerzijds het bedrijfsleven (Unitron, Prior Advies, Rabobank, ABN-AMRO, ImproveXL, ABAB Accountants, DRV accountants, Driekleur verzekeringen en diverse mkb-bedrijven), Stichting ZIGZAG, het Zeeuws Participatiefonds, het Zeeuws InvesteringsFonds en de Kamer van Koophandel. Tevens de kennisinstelling HZ University of Applied Sciences, alsmede diverse overheden.

Rol Impuls: Ontwikkelaar, penvoerder, projectcoördinatie, begeleiding starters, projectadministratie, rapportage naar financiers

Omvang: € 2.400.000,- (2013-2016)

Subsidieverstrekkers: Provincie Zeeland, Impuls, Stichting ZIGZAG en Rabobank

Regio: Zeeland

Voor innovatieve starters

InnoGo! is een krachtig programma voor innovatieve start-ups en mkb in Zeeland. De doelstelling is om een schakel te zijn voor innovatieve, winstgevende ondernemingen die werkgelegenheid creëren in de regio. De toegevoegde waarde vanuit InnoGo! voor de ondernemer is het netwerk, coaching & begeleiding en financiering. Daartoe heeft InnoGo! een fonds van ruim een miljoen euro. Het InnoGo! programma loopt sinds 2009 en geniet inmiddels bekendheid in de regio.

Resultaten 2016

InnoGo! II (2013-2016) heeft 42 deelnemers en er is voor circa 925.000 euro aan leningen uitgezet. Specifiek zijn er in 2016 negen deelnemers toegelaten en vijf leningen verstrekt voor een bedrag van 176.500 euro. Binnen InnoGo! II hebben reeds veertien van de 42 deelnemers producten die op de markt zijn gekomen. Eén deelnemer is tot op heden gestopt. De slagingskans zien we positief ontwikkelen door de jaren heen. Verder is er een forse toename van deelnemers die wel in InnoGo! willen, maar geen behoefte hebben aan een lening. Inmiddels vraagt ongeveer 35% van de deelnemers geen lening aan. Daaruit blijkt dat het advies- en begeleiding die InnoGo! biedt en het netwerk een meerwaarde zijn.

Borging 2017-2019

Het programma is voor de komende jaren geborgd met dezelfde stakeholders/financiers. Er is hiervoor in 2016 een substantiële inzet geleverd. Het programma zou namelijk eind 2016 aflopen. Daarbovenop is de ambitie neergelegd om InnoGo! verder uit te bouwen. Dit omvat op hoofdlijnen een drietal punten:

- Marktsegmenten verbreden naar Zeeuwse topsectoren.
- Doelgroep verbreden naar mkb.
- Maximale leenbedrag ophogen naar 100.000 euro.

Inmiddels is bekend dat de Provincie Zeeland de plannen volledig heeft goedgekeurd en InnoGo! II heeft verlengd tot en met 2019. Wel kan deze toekenning jaarlijks worden ontbonden als blijkt dat er onvoldoende financiële middelen zijn. Het fonds wordt de komende jaren substantieel opgehoogd om ook hogere leenbedragen te kunnen verstrekken. Ten slotte is bepaald dat de leningen die worden terugbetaald in het fonds mogen blijven en niet meer terug gaan richting de Provincie. Dit is een belangrijke ontwikkeling voor de continuïteit van het fonds.

Innovatiesubsidies

Impuls heeft een belangrijke rol in het stimuleren van innovatie binnen het Zeeuwse bedrijfsleven door gebruik te maken van de kansen die de innovatiesubsidies OPZuid, MITZuid en CrossRoads (Interreg) voor het mkb met zich mee brengt.

OPZuid

Looptijd project: 2014-2020

Betrokken partijen: Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, de ontwikkelingsmaatschappijen Impuls, BOM en LIOF en Stimulus.

Rol Impuls: Ondernemers wijzen op de mogelijkheden van de regeling, begeleiding naar ondersteuning bij de aanvraag alsmede het aanscherpen van de aanvragen en businesscase.

Omvang project: Geen openstelling mkb regeling in 2016

Subsidieverstrekkers: EFRO (Europa), Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Regio: Zuid-Nederland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Versterken samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden

OPZuid (EFRO) is een programma voor de Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg dat er met name op gericht is op het innovatieve mkb en de samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden te versterken.

In 2016 was er geen openstelling van de mkb regeling van OPZuid. In 2017 is er een openstelling van 15 mei tot en met 23 juni. In totaal is 8.250.000 euro subsidie beschikbaar. Er wordt opnieuw gewerkt met een tendersysteem, waarbij projecten onderling vergeleken worden op basis van de OPZuid-criteria. Een onafhankelijk deskundigencommissie beoordeelt de aanvragen.

MIT Zuid

Looptijd project: 2016

Betrokken partijen: Ministerie van Economische Zaken, RVO, Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, de ontwikkelingsmaatschappijen Impuls, BOM en LIOF en Stimulus.

Rol Impuls: Ondernemers wijzen op de mogelijkheden van de regeling, begeleiding naar ondersteuning bij de aanvraag alsmede het aanscherpen van de aanvragen en businesscase.

Omvang: € 10.636.000,- (budget 2016)

Subsidieverstrekkers: RVO en Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Regio: Zuid-Nederland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Stimulering van innovatie in mkb

Mkb-innovatiestimulering topsectoren Zuid-Nederland (MIT Zuid) is een samenwerking tussen het Ministerie van Economische Zaken en de Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. Het betreft een gezamenlijk regeling - en uitvoeringspakket om innovatie in het mkb te stimuleren in de topclusters van de RIS 3 en de topsectoren van Economische Zaken. De regeling bestaat uit een drietal instrumenten namelijk innovatieadvies, haalbaarheidsstudies en R&D samenwerkingsprojecten.

Resultaten 2016

Vanuit Zeeland zijn er in 2016 27 haalbaarheidsprojecten (geen Innovatieadvies-projecten) ingediend, waarvan er zeven zijn goedgekeurd. Aan deze projecten is ruim 3 ton subsidie verleend vanuit MIT Zuid. Daarnaast participeren dertien Zeeuwse aanvragers in zeven goedgekeurde R&D samenwerkingsprojecten, waarvoor zij ruim 1.300.000 euro MIT Zuid-subsidie ontvangen.

Dat betekent ruim 1.600.000 euro aan subsidie, dat met factor drie vermenigvuldigd kan worden als het gaat om de eigen financiële inbreng van de ondernemers.

Gedeputeerde Jo-Annes de Bat, van de Provincie Zeeland: “Wat de economie betreft, moet je zorgen dat je het vestigingsklimaat en de infrastructuur op orde hebt. Economische structuurversterking is voor Zeeland nu belangrijker dan ooit, is ook de conclusie van de commissie Balkenende die afgelopen jaar aanbevelingen deed voor de Zeeuwse economie. Investeringsen gaan vaak pas echt iets substantieels opleveren als je ze met meerdere partijen kunt doen. MIT Zuid is daar een goed voorbeeld van, want zeker programma’s die gericht zijn op kennisontwikkeling en innovatie kunnen in Zeeland wel een extra duwtje in de rug gebruiken”.

Vorbereidingen 2017 en aansluiting bij Europese subsidieprogramma’s

De voorbereidingen lopen om ook dit jaar de MIT Zuid-regeling open te stellen. Er is bewezen dat deze regeling aansluit bij de innovatie-initiatieven van het mkb. Bovendien is MIT Zuid een goede opstap naar Europese subsidieprogramma’s gericht op innovatie. Deze aansluiting willen de provincies en de ROM’s in 2017 graag verder maken.

De verwachting is dat het MIT Zuid in 2017 in grote lijnen hetzelfde uitziet als in 2016, met als belangrijkste verschil dat het maximale subsidiebedrag voor haalbaarheidsprojecten daalt van 50.000 naar 25.000 euro. Als gevolg van deze wijziging kunnen meer mkb-bedrijven worden bediend.

CrossRoads2

Looptijd project: 2016-2018

Betrokken partijen: REWIN, BOM, LIOF, Stimulus, Innovatiecentrum Limburg en Oost-Vlaanderen, I-cleantech Vlaanderen

Rol Impuls: Ambassadeur en adviseur in de regio Zeeland

Omvang: € 8.000.000,- EFRO; € 2.360.000,- publieke co-financiering; bijdrage voor Impuls bedraagt € 155.000,-

Subsidieverstrekkers: EU, Vlaams gewest, Ministerie van Economische Zaken en provincies

Regio: Vlaanderen en Zuid-Nedeland (Limburg, Brabant en Zeeland)

Grensoverschrijdende samenwerking

Het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden hebben een vervolg van het project CrossRoads opgezet om bedrijven in de grensregio Vlaanderen-Nederland te helpen bij het toepassen van nieuwe technologieën. CrossRoads is een samenwerking tussen Vlaanderen en de Provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. Het programma bestaat uit haalbaarheidsstudies en innovatieprojecten. De projecten die binnen CrossRoads2 worden gefinancierd hebben betrekking op industrieel onderzoek en/of experimentele ontwikkeling. Een innovatieproject wordt altijd uitgevoerd in een samenwerkingsverband tussen minimaal twee mkb/kmo bedrijven waarvan minimaal één mkb-bedrijf aan Nederlandse en één kmo-bedrijf aan Vlaamse zijde.

Resultaten 2016

Impuls is aanspreekpunt voor de regeling in Zeeland. In 2015 zijn de voorbereidende werkzaamheden opgestart in samenwerking met de andere partners. Begin 2016 is het programma goedgekeurd, waarna het programma verder vorm is gegeven. Na de zomer is de eerste call opengestaan, wat resulteerde in vijf goedgekeurde projecten, waarvan één Zeeuws project. Voor de tweede call begin januari 2017 was de aanwas van projectaanvragen een stuk hoger, er is voor 1.900.000 euro subsidie aangevraagd op een budget van 1.800.000 euro. De goedkeuring voor deze tweede call loopt nog, maar het ziet er naar uit dat een groot aantal projecten wordt gehonoreerd, waaronder diverse Zeeuwse projecten.

Zeeuws ParticipatieFonds

Looptijd project: Doorlopend

Betrokken partijen: Provincie Zeeland, ABN Amro Participaties, De Zeeuwse Verzekeringen en ZLM. Dit zijn tevens de aandeelhouders van het fonds.

Rol Impuls: Uitvoerend bestuurder (namens Provincie Zeeland), fondsmanagement en administratie

Omvang project: Fondsomvang is ongeveer € 1.300.000,- (ultimo 2016)

Subsidieverstrekkers: Het betreft revolverende middelen, ter beschikking gesteld door de aandeelhouders van het fonds

Regio: Zeeland

Risicodragend kapitaal voor groeiende bedrijven

Het Zeeuws ParticipatieFonds (ZPF) investeert risicodragend kapitaal in innovatieve en groeiende mkb-bedrijven met een substantiële impact op de Zeeuwse economie en werkgelegenheid.

Resultaten 2016

Er is in 2016 gesproken met ongeveer twintig bedrijven. In 2016 zijn twee bedrijven gefinancierd door het ZPF, resulterend in een totaal financieringsbedrag van 300.000 euro. Eind 2016 was er nog één financieringsaanvraag in behandeling. Indien een bedrijf niet of niet direct in aanmerking komt voor financiering vanuit het ZPF, wordt onderzocht of het bedrijf via het netwerk van Impuls op een andere wijze verder geholpen kan worden.

Stichting Kenniswerf Zeeland|DOK41

Looptijd project: 2015-2020

Betrokken partijen: AMELS, DAMEN, DELTA, de Ondernemer, Edisonpark, Habitat projectontwikkeling, Team Industrial Services, UWV, HZ University of Applied Sciences, Scalda, UCR, RPCZ, ABAB accountants, DRV accountants, Illuxtron, Lumen, Meijling & Sarneel, Multi, OceanWide Expeditions, Humares, l'escout woonservice, Orionis Walcheren, TWZ, Rabobank Walcheren/ Noord-Beveland, Gemeente Vlissingen, Stichting ZIGZAG, Impuls en Provincie Zeeland

Rol Impuls: Strategisch projectpartner, vertegenwoordiging bestuur en financiële administratie

Omvang: De Stichting heeft een begroting van ca. € 650.000,- in 2016

Subsidieverstrekker: Provincie Zeeland

Regio: Kenniswerf Zeeland heeft als locatie Vlissingen, maar heeft de aantrekkingskracht voor heel Zeeland

Dé plek voor innovatie in Zeeland

Kenniswerf Zeeland is de plek voor innovatie in Zeeland. Samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid staat centraal, waarbij innovatie, ondernemerschap en werkgelegenheid gestimuleerd worden. De Kenniswerf is een innovatieplatform, een uitvoeringsorganisatie en een vestigingslocatie.

De stichting heeft een drietal doelgroepen gedefinieerd om de innovatiekracht van Zeeland te initiëren en te versterken, deze zijn starters (DOK41), mkb-bedrijven (innovator) en studenten (studio).

Ambities realiseren

Voor 2016 was het jaarplan gericht op "Ambities realiseren!" met de volgende doelstellingen:

- 1) Realiseren van 15 nieuwe starters en bedrijven.

- 2) Organiseren van 15 netwerk-thema en startersbijeenkomsten en minimaal 40 lunchbijeenkomsten.
- 3) Huisvesten van 20 starters.
- 4) Ontwikkelen van 5 innovatieve projecten en koppelen met kennis en onderzoek.

Resultaten 2016

Ruim zes jaar geleden opende DOK41 in de voormalige PZEM energiecentrale. De broedplaats is inmiddels uitgegroeid tot het hart van de Kenniswerf en een belangrijke ontmoetingsplaats voor zakelijk, ondernemend en innovatief Zeeland. In 2016 opende de grootste Seats2Meet locatie van Zeeland.

Link2Innovate gestart

Financiering voor koppeling van technostarters met draagkrachtige bedrijven. Interreg project Link2Innovate helpt via coaching en samenwerking mkb-ers in de grensregio door technostarters te linken aan geïnteresseerde bedrijven of organisaties aan de andere kant van de grens. Zeeuwse technologiebedrijven die een innovatie willen (door)ontwikkelen én grensoverschrijdend willen samenwerken, kunnen terecht bij Link2Innovate. In 2016 is dit project opgestart.

Voorbereiding Startup initiatieven in DOK41 Kickstart programma

Tien ondernemers nemen, alleen of met z'n tweeën, deel aan het Kickstart programma van DOK41. Drie maanden lang krijgen deze ondernemers hulp bij het business model valideren, betalende en terugkerende klanten vinden en een business case opbouwen voor eventueel benodigd startkapitaal.

Kenniswerf Matchtafels

Er zijn diverse Kenniswerf Matchtafels georganiseerd waaronder één met Delta. Tijdens de bijeenkomst werden vijf thema's gepresenteerd in de vorm van pitches. Na deze pitches zijn de deelnemers aangesloten bij één van de thema's voor een verdere verdieping. Per subgroep zijn ideeën verder uitgewerkt. Ook zijn concrete afspraken gemaakt om de thema's verder vorm te geven óf het eigen netwerk in te zetten.

Agri & Food meets Design

In oktober vond tijdens de Dutch Agri Food Week in samenwerking met FoodDelta Zeeland de inspiratiesessie 'Agri Food meets Design' plaats in Vlissingen. Ondernemers in Food en ontwerpers ontmoetten elkaar tijdens deze creatieve sessie.

Zeeuwse Innovatieprijs Emergo 2016

In 2016 heeft de Kenniswerf samen met de HZ University of Applied Sciences en de Kamer van Koophandel de organisatie op zich genomen van de Zeeuwse Innovatieprijs Emergo tijdens de Contacta beurs in Goes.

Resultaten samenwerking

(april 2011- december 2016)

- 446 nieuwe arbeidsplaatsen (direct en indirect)
- 63 starters in DOK41
  - In 2016 zijn er 5 nieuwe starters binnen DOK41 gekomen en 8 bedrijven uitgestroomd
  - Momenteel zitten er 28 bedrijven in de panden en zijn er 35 bedrijven uitgestroomd
  - 85% bezetting
- 33 nieuwe vestigers Kenniswerf terrein
  - In 2016: 6 nieuwe bedrijven
  - o.a. DOC, Sepia Opleidingen en Huza Bouw
- Verplaatsing bedrijven binnen Zeeland naar de Kenniswerf

- o.a. Multi Engineering, Sauer & Oonk, Impuls en Rabobank
- S2M formule: Ruim 500 keer werden de flexwerkplekken van Seats2Meet (geopend eind juni 2016) geboekt.
- Ruim 10 lopende innovatieve projecten (w.o. Leefpad, samenwerking FoodDelta Zeeland en KIC, Capstone UCR)
- Wekelijks Kenniswerklunch met 60 – 80 personen

Door de toezegging van de Provincie Zeeland, alsmede de andere 29 partners is de financiële borging de komende drie jaar een feit.

Business development

4. Circulaire economie

De circulaire economie is een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren. Anders dan in het huidige lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd. Het circulaire systeem kent twee kringlopen van materialen. Een biologische kringloop, waarin reststoffen na gebruik veilig terugvloeien in de natuur. En een technische kringloop, waarvoor product(onderdelen) zo zijn ontworpen en vermarkt dat deze op kwalitatief hoogwaardig niveau opnieuw gebruikt kunnen worden. Hierdoor blijft de economische waarde zoveel mogelijk behouden.

Circulair (ver)bouwen Kinder- en Jeugdkliniek Emergis

Looptijd project: November 2015-maart 2019

Betrokken partijen: Emergis, Provincie Zeeland, Rabobank Nederland en Oosterschelde, RDH Architecten, Innax, Justion Advocaten en Impuls

Rol Impuls: Borgen dat lokale bedrijven een rol gaan vervullen in het bouw- en ontwikkelproces. Continu verkennen van subsidiemogelijkheden.

Omvang: € 4.500.000,-

Subsidie en subsidieverstrekkers: Provincie Zeeland € 100.000,-, Rijkswaterstaat € 50.000,-

Regio/plaats: Zuid-Beveland, Kloetinge

Hergebruik van materialen

Emergis, de psychiatrische instelling in Kloetinge, gaat een Kinder- en Jeugdkliniek bouwen. Deze kliniek wordt deels verbouw, deels nieuwbouw. Het unieke hieraan is dat het gebouw wordt ontworpen op basis van de materialen en producten die uit het te slopen Rijkswaterstaatkantoor in Terneuzen komen. Dit gebouw wordt afgebroken vanwege de komst van de nieuwe zeesluis.

De architect heeft van Emergis de opdracht gekregen om het ontwerp zodanig te maken dat demontage bij einde gebruik maximaal mogelijk moet zijn om materialen opnieuw in te kunnen zetten voor de keten, dan wel terug te geven aan de natuur. De ontwerper gaat op basis van de inventarisatie van het te slopen gebouw, een ontwerp maken voor de Kinder- en Jeugdkliniek.

Lokale partijen

In het gehele traject worden zoveel mogelijk lokale partijen betrokken. Bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van de 'nieuwe' gevel, door materialen die beschikbaar komen uit het gebouw van Rijkswaterstaat te combineren met biobased materialen (bv stro/cellulose/kalkhennep of vlas). De ambitie is om niet alleen het nieuwbouwdeel maar ook de bestaande gebouwen, te renoveren en een deel van het aardgas af te sluiten om een optimale CO₂ reductie te realiseren en maximaal in te zetten op hernieuwbare energie, zodat het gebouw een voorbeeld functie is voor het verduurzamen in de zorgsector. De bouw start de tweede helft van 2017, in oktober 2018 vindt de oplevering plaats.

Resultaten 2016

Het circulaire ontwerp van de kliniek heeft concreet vorm gekregen. Er is contact gelegd met Rijkswaterstaat over het te slopen kantoor. De lobby voor politieke en financiële steun voor het inbrengen van het kantoor is succesvol ingezet.

Rol Impuls

Afgelopen jaar heeft Impuls Zeeuwse bedrijven bezocht en voorgesteld aan het ontwikkelteam, die mogelijk een rol in de uitvoering kunnen spelen. Op die manier zijn reeds diverse Zeeuwse partners toegevoegd aan het ontwikkelteam. Daarnaast heeft Impuls actief gewerkt aan het vinden van financiële ondersteuning van dit innovatieve project, onder meer bij de Provincie en landelijke overheden.

Circulair bouwen campings

Looptijd project: Maart 2015-oktober 2018

Betrokken partijen: De Paardekreek, Van de Velde, Lavoir, WTS Architecten, Topcasco, De Jonge Waterbouw, Strandcamping Groede, Danny van Rijt en Elektra21

Rol Impuls: Zeeuwse bedrijven kennis laten maken met circulaire principes. Zoeken naar Zeeuwse bedrijven voor rol in circulaire bouwprojecten. Kennisverspreiding binnen recreatie- en bouwsector en subsidieverkenning.

Omvang: € 1.300.000,-

Subsidie en subsidieverstrekkers: € 50.000,- Provincie Zeeland, € 35.000,- Ministerie van I&M

Plaats: Kortgene, Groede

Nieuw verdienmodel voor uitbreiding accommodatie

Twee Zeeuwse campings (De Paardekreek in Kortgene en Strandcamping Groede) gaan aan de slag met een nieuw verdienmodel voor de uitbreiding van hun accommodatie. In nauwe samenwerking met Impuls, gaan de twee campinghouders met lokale mkb'ers een nieuw verdienmodel ontwikkelen. De campings vormen reeds in de ontwerpfase met lokale bedrijven een bouwteam. Alle toeleveranciers worden betrokken om een dusdanig concept voor een verblijfsaccommodatie te ontwikkelen, dat het na tien jaar een update kan krijgen. Hierbij hoeven geen materialen weggegooid te worden, maar deze krijgen een tweede leven binnen of buiten de camping. Het ontwerp zal dusdanig flexibel zijn, dat het eenvoudig zal zijn om na tien jaar gedateerde onderdelen te vervangen, en waarbij de leverancier het op zich neemt om het materiaal of product een nieuwe bestemming te geven.

Continu vernieuwen op lonende manier

Via deze nieuwe werkwijze, kunnen beide campings inspelen op de snel veranderende behoeftes van de klanten, zonder dat er steeds grootschalige kapitaalvernietiging plaatsvindt. In de toeristische branche is het een opgave om continu te blijven vernieuwen en daarbij renderend te blijven. Door een nieuw verdienmodel te ontwikkelen, gebaseerd op de principes van de circulaire economie, kan deze branche zich gereedmaken voor de toekomst.

Resultaten 2016

- Bouwteam van De Paardekreek is reeds meerdere malen bijeen geweest en er ligt een schetsontwerp.
- Beide campings hebben met (een deel van) hun bouwteam deelgenomen aan de landelijke workshops Circulair Bouwen.
- Er is subsidie beschikbaar gekomen van het ministerie van I&M.
- Meerdere Zeeuwse bedrijven uit de bouw- en installatiebranche hebben kennis gemaakt met het circulair denken en zoeken naar oplossingen die zij kunnen toepassen.

Zeeuws Energieakkoord

Looptijd project: September 2015 tot 31-12-2045, elke 2 jaar evaluatie
Betrokken partijen: Bouwend Zeeland, Delta, Enduris, Hulst, Terneuzen, Sluis, Vlissingen, Middelburg, Veere, Goes, Noord-Beveland, Kapelle, Borsele, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Tholen, HZ University of Applied Sciences, Impuls, Marsaki, Provincie Zeeland, Sociale Innovatie Zeeland, Uneto-VNI, Zeeuws Klimaatfonds, Zeeuwse Milieufederatie, Zeeuwind, vertegenwoordiger Dorpen met innovatieve aanpak en Energieambassadeur Stroomversnelling
Rol Impuls: Trekker/coördinator
Omvang: Nog niet bekend
Subsidie en subsidieverstrekters: Zeeuwse gemeenten stellen € 35.000,- beschikbaar
Regio: Zeeland

Versneld CO2-neutraal maken van woningen

Meer dan 30 Zeeuwse bedrijven en organisaties hebben begin 2017 hun handtekening gezet onder het Zeeuws Energieakkoord. Daarmee spreken ze af dat zij gezamenlijk gaan werken aan het versneld energie- en CO2-neutraal maken van de Zeeuwse particuliere woningvoorraad. De doelstelling is om de particuliere woningvoorraad in 2045 volledig energieneutraal te hebben. Dit betekent dat er per jaar ruim 4000 Zeeuwse woningen energieneutraal gemaakt moeten worden om dit te behalen. De verwachting is dat het in de beginperiode langzamer zal gaan, maar dat na een aantal jaar een vliegwiel zal ontstaan. De eisen aan nieuwbouw, dat huizen (bijna) energieneutraal gebouwd moeten worden vanaf 2020, zal hieraan ook bijdragen.

Bijzonder is de samenwerking van partijen die van nature niet gewend zijn met elkaar samen te werken.

Resultaten 2016

In 2016 is het Zeeuws Energieakkoord voorbereid, het consortium is definitief samengesteld en er zijn afspraken gemaakt over het ambitieniveau van dit samenwerkingsverband.

Circulair en biobased vouchers

Looptijd project: 2016 - 2018
Betrokken partijen: Impuls, Kamer van Koophandel, Provincie Zeeland en mkb-bedrijven.
Rol Impuls: Indicator en uitvoerder van voucherprogramma
Omvang: € 165.000,-
Subsidieverstrekker: Provincie Zeeland
Regio: Zeeland

Stimulering van biobased en circulaire projecten

De provincie Zeeland heeft in 2016 een aanvraag voor circulaire en biobased vouchers toegekend. Deze vouchers zijn bedoeld om innovatieve mkb-ondernemers te stimuleren om nieuwe circulaire en of biobased producten, diensten, processen of concepten te ontwikkelen. Naast het aanjagen van innovatie is een belangrijk neveneffect het inspireren van ondernemers en hun bekend te maken met circulaire en biobased economie. De regeling is een succes.

Resultaten 2016

De regeling in een succes. Sinds de regeling in oktober van start is gegaan zijn er tot eind 2016 elf aanvragen voor een voucher ontvangen. Daarvan zijn er zeven toegekend, twee afgewezen en één is in behandeling. Van de beschikbare middelen is in 2016 50% toegekend.

Redefinery

Looptijd project: 2016 - 2017

Betrokken partijen: Impuls, BOM, Innovation Garden, Biobased Delta, Rewin en mkb-bedrijven.

Rol Impuls: Proces volgen op afstand

Omvang: PM

Subsidieverstrekker: Valt binnen project Biobased Delta

Regio: Zuidwest Nederland

Realiseren van grootschalige houtraffinage

Redefinery is een initiatief van Biobased Delta met als doel om een grootschalige houtraffinage in Zuidwest Nederland te realiseren. In de raffinaderij worden houtsnippers omgezet naar hun primaire bouwstenen namelijk suikers en lignine. Suikers vormen de grondstoffen voor een scala aan chemicaliën waaronder kunststoffen. Lignine is een grondstof voor onder andere biobrandstoffen. Het gaat hierbij om de introductie van een nieuwe technologie, omdat een raffinaderij van de gewenste schaalgrootte nog nergens is gerealiseerd. Impuls volgt dit proces op afstand.

Sugardelta

Looptijd project: 2016 - 2017

Betrokken partijen: Zie Refefinery

Rol Impuls: Lid stuurgroep

Omvang: € 100.000,-

Subsidieverstrekker: Provincie Brabant

Regio: Zuidwest Nederland

Omzetten bietsuikers in producten met hoge toegevoegde waarde

Ook Sugar Delta is een initiatief van Biobased Delta en heeft als doel om binnen enkele jaren een fabriek in Zuidwest Nederland te realiseren die bietsuikers omzet in producten met een hoge toegevoegde waarde voor de voedings- of chemische industrie. Gedacht wordt aan bedrijven die een vergelijkbare fabriek al op een andere locatie hebben staan en geïnteresseerd zijn zich met een productielocatie in Noordwest Europa te vestigen. Potentiele partijen in binnen en buitenland worden benaderd met een regiopropositie die de uitstekende logistieke infrastructuur, de aanwezigheid van grote suikerproducenten en suikeroverslag in combinatie met de aanwezigheid van een sterke chemische industrie, beklemtoont. Impuls maakt deel uit van de stuurgroep van Sugar Delta.

Innoseaweed Schelphoek / Seaweed Harvest Holland

Looptijd project: 1 januari 2016 – 31 december 2020
Betrokken partijen: Seaweed Harvest Holland, Spennekot, Your Well, Zeeuwse Zeewierhandel en WUR
Rol Impuls: Ondersteuning bij zoektocht naar en werven van subsidie en financiering
Omvang: Ca. € 1.000.000,-
Subsidieverstrekters: Innogo en Zeeuws Participatie Fonds
Regio/plaats: Schouwen Duiveland, Kerkwerve

Op innovatieve manier zeewier en kweken

De Zeeuwse mkb-bedrijven Spennekot Streekproducten, De Zeeuwse Zeewierhandel en Your Well werken met elkaar samen binnen het samenwerkingsverband Seaweed Harvest Holland (SHH). De ambitie van dit samenwerkingsverband is om op grote schaal met nieuwe innovatieve methodes zeewier te kweken, te reproducen, te oogsten, te verwerken en te verhandelen. SHH beoogt wieren te gaan kweken op de locatie Schelphoek in de Oosterschelde. Op termijn wil men op meerdere percelen wieren gaan kweken. SHH gaat gebruik maken van een zelf ontworpen innovatief teeltsysteem, dat fysiek minder zwaar is dan huidige teeltsystemen en ook minder handling behoeft.

De markt voor zeewier groeit wereldwijd met 20% per jaar, terwijl het aanbod van hoge kwaliteit schaars is. Zeewier is een bron van vitamines, mineralen (meer dan andere groenten) en vitamine B complex incl. B12 (wat in planten zelden voorkomt). Zeewier beschikt verder over antioxidanten, essentiële amino- en vetzuren, een ideale dosis kalium-natrium, calcium en bevat eiwitten en vezels. De toepassingen van zeewier zijn legio (food, medicijnen, cosmetica en zelfs bioplastics). SHH start met afzet van het hoogwaardige kwaliteit wier in de foodmarkt. SHH werkt samen met Wageningen UR, Hogeschool Zeeland, Stichting Zeeschelp en NIOZ voor diverse onderzoeken.

Resultaten 2016

In 2016 heeft SHH het businessplan voltooid en zijn eerste stappen gezet om de productie voor het jaar 2017 op een oppervlakte van 2 hectare in de Oosterschelde op te starten. Impuls heeft in 2016 SHH geholpen in de zoektocht naar en werving van financiële middelen om hun ambities op te kunnen starten. Hiervoor zijn o.a. landelijke subsidiemogelijkheden verkend en de Zeeuwse financieringsinstrumenten Innogo en het Zeeuws Participatie Fonds (ZPF). Eind 2016 is door Innogo een toezegging gedaan. De ZPF-toezegging wordt begin 2017 verwacht.

Biobased Infrastructuur voor Kennis (BIK)

Looptijd project: 2015-2017
Betrokken partijen: Partners zijn Avans/CoEBBE (penvoerder), BAC, Millvision, GCC, CHILL, Rusthoeve, BOM en Rewin. Tevens wordt het mkb hier uitgebreid bij betrokken.
Rol Impuls: Business development
Omvang: € 1.600.000,- (Zeeuws deel € 222.000,-)
Subsidie en subsidieverstrekker: OP-Zuid circa € 531.000,-
Regio: Zuid-Nederland

Onderscheidend open innovatiesysteem

De bestaande infrastructuur aan applicatiecentra in de regio Zuid-Nederland in twee jaar tijd verheffen tot een (inter)nationaal onderscheidend open innovatiesysteem voor het mkb in de biobased ketens.

Er zijn momenteel zeven applicatiecentra in Zuid-Nederland te weten, Biopolymeer Applicatie Centrum (BAC), Chemelot Innovation and Learning Labs (CHILL), Green Chemistry Campus (GCC), Kleuren Applicatie Centrum (KLAC), Natuurvezel Applicatie Centrum (NAC), Rusthoeve Agrarisch

Innovatie en Kenniscentrum (Biobased Innovations Garden). Deze biobased applicatiecentra zijn in verschillende stadia van ontwikkeling en opereerden tot op heden solo. Middels dit project zullen deze applicatiecentra doorgroeien naar een (inter)nationaal onderscheidend aanbod van kennis en diensten, door professionalisering, afstemming en samenwerking.

Cross-overs naar topclusters

De Rusthoeve is gespecialiseerd in de teelt van gewassen die gebruikt kunnen worden in de biobased economy. De Biobased Innovations Garden Rusthoeve (BIGR), gesitueerd op de Rusthoeve, is een applicatiecentrum voor de teelt en het testen van verschillende soorten biomassa wat een bron kan zijn voor mkb'ers en collega applicatiecentra. Cross-overs worden gelegd naar applicatiecentra in aanpalende topclusters zoals food en chemie. Tegelijkertijd zullen de applicatiecentra tijdens het project meerdere mkb-bedrijven helpen met concrete innovaties en business cases. Hiermee zal de BIGR verder doorontwikkeld worden en zullen er structuurversterkende projecten samen met het mkb ontwikkeld worden.

Daarnaast zijn in de Biobased Delta valorisatie clusters actief rondom specifieke toepassingen (coatings, infra etc.) en applicatiecenters gevestigd waar ondernemers proeven/testen kunnen doen.

Resultaten 2016

Er is een brochure opgesteld over wat de verschillende applicatiecentra te bieden hebben en wat er onderscheidend en complementair is. Er zijn fysieke bijeenkomsten geweest waarbij de verschillende applicatiecentra elkaar hebben bezocht en nader hebben kennism gemaakt. Tevens worden enkele ideeën voor de haalbaarheid van verwaarding van biomassa gezamenlijk door applicatiecentra onderzocht. Deze samenwerking dient te leiden tot vertrouwen, zodat men elkaar kan versterken en de doorverwijfsfunctie beter in de praktijk gaat werken.

Biobased Innovation Garden Rusthoeve (BIGR) en Haalbaarheidonderzoek kleinschalige Bioraffinage

Looptijd project: 2016

Betrokken partijen: Rusthoeve en Delphy

Rol Impuls: Business development

Omvang project haalbaarheid kleinschalige bioraffinage: € 100.000,-

Subsidie en subsidieverstrekker haalbaarheid kleinschalige bioraffinage: MIT Zuid € 39.500,-
(bijdrage 50% Rijk & 50% Provincie Zeeland)

Plaats: Colijnsplaat, Noord-Beveland

Biobased Innovation Garden Rusthoeve (BIGR)

De Biobased Innovation Garden Rusthoeve (BIGR) vormt het concentratiepunt voor de ontwikkeling van (nieuwe) teelten voor akkerbouw en keten- en productontwikkeling voor de biobased economy.

Resultaten 2016

Het OP-Zuid project is begin 2016 afgerond, echter aangezien partners enthousiast zijn over de bereikte resultaten en het opgebouwde netwerk is er besloten de BGR (in afgeslankte vorm) te continueren. In 2016 is er door de Rusthoeve en Delphy gewerkt aan de doorontwikkeling van de Biobased Innovation Garden (in samenwerking met kennisinstellingen zoals CoE BBE, KdG Hogeschool (B), WUR en potentiële afnemers).

Hierbij zijn reeds ingezette onderzoekstrajecten verder uitgewerkt en met enige regelmaat gedeeld. Daarnaast zijn er nog enkele inspiratiesessies georganiseerd en is er gewerkt aan doorontwikkeling van de biobased ketenprojecten en productontwikkeling richting b.c.. Hieruit zijn verschillende project ideeën gekomen en nader uitgewerkt in projectaanvragen, waaronder het Interregvoorstel Growing a Green Future (GAGF) wat eind 2016 is goedgekeurd en een basis is voor continuering van de BGR. GAGF heeft als doel om de kennis die voort is gekomen uit andere biobased gerelateerde projecten verder te ontwikkelen door samen met het bedrijfsleven, onderzoeksinstellingen en het onderwijs aan de slag te gaan met de knelpunten die bij de desbetreffende biobased grondstoffen nog spelen.

Long list van onderzoekstrajecten

Parallel wordt er voor de Biobased Innovations Garden gewerkt aan een long list van de verschillende onderzoekstrajecten waarin een overzicht wordt weergegeven om vervolgens prioriteiten te stellen en vervolgstappen te bepalen. Hier dient vervolgens dan ook de uitvoerende werkorganisatie op aangepast te worden.

Haalbaarheidsonderzoek kleinschalige bioraffinage

Kleinschalige of decentrale bioraffinage of het produceren van halffabricaten voor verdere raffinage, is voor de primaire agrarische sector een kansrijke ontwikkeling. Door het (deels) raffineren van land en tuinbouw producten op of rond het erf ontstaan nieuwe interessante ketens en business propositities voor boer en tuinder. Ondanks de grote potentie is veel technologie nog in de R&D fase en/of is de markt onbekend dan wel onvoldoende ontwikkeld. De brug van lab-fase/demo schaal naar het primaire boerenbedrijf is er momenteel nog één te ver, ondanks dat zowel technologie als markt hier behoefte aan hebben. Met dit haalbaarheidsonderzoek is bereikt dat bevestigd is, dit vermoeden was er namelijk al, dat er geen behoefte is aan de ontwikkeling van een fysieke testlocatie of laboratorium.

Het kennis en innovatiecentrum Proefboerderij de Rusthoeve, toplocatie in de Biobased Delta, wil deze brug te kunnen slaan. Dichtbij de boerenpraktijk en de plaats waar al vele jaren innovaties op het gebied van teelt en techniek proefondervindelijk worden getest.

Podium om technieken en biomassabronnen te testen

De huidige boerenpraktijk is niet ingericht op (kleinschalige) bioraffinage. De Rusthoeve zou het podium kunnen bieden aan (mkb) bedrijven en onderzoeksinstellingen om technieken en biomassabronnen te kunnen testen op boerenpraktijkniveau. De Rusthoeve heeft de beschikking over vele soorten biomassa mede door de aanwezigheid van de Biobased Innovation Garden wat het voor mkb/onderzoeksinstellingen mogelijk interessant maakt om technieken (tijdelijk) te vestigen bij de proefboerderij. De Rusthoeve kan ook voor de eigen biomassa stromen bioraffinage toepassen om de waarde van die stromen te doen stijgen.

Haalbaarheidsonderzoek

In de afgelopen periode heeft Proefboerderij Rusthoeve, samen met Delphy BV en Impuls een onderzoek uitgevoerd binnen de MIT regeling naar de haalbaarheid van een testlocatie op Rusthoeve. In dit haalbaarheidsonderzoek is gekeken hoe en of een testomgeving voor kleinschalige

bioraffinage bij de Rusthoeve moet worden ingericht, wat de marktverwachtingen zijn en welke verdienmodellen mogelijk zijn.

Behoeftte aan doorontwikkeling bioraffinagetechniek

Voor dit haalbaarheidsonderzoek heeft een literatuuronderzoek plaatsgevonden om te komen tot de juiste selectie van bedrijven met een juiste ontsluitingstechniek. Daarna zijn een aantal bedrijven een of meerdere keren geïnterviewd en bevraagd naar de status van ontwikkeling bioraffinagetechniek en hun behoeften voor doorontwikkeling. Tevens is een groepsbijeenkomst georganiseerd met deze centrale vraag. De conclusie is dat vrijwel alle bedrijven een voorkeur geven aan een eigen locatie of er is reeds een testlocatie of laboratorium wat aan hun behoeften kan voorzien, geïdentificeerd. Derhalve bestaat er weinig draagvlak om te komen tot een centrale testplaats in ZuidWest Nederland voor decentrale bioraffinage. Wel lijkt er behoefte te zijn aan een centrale, (virtuele) plaats waar men elkaar mogelijk kan ontmoeten. Rusthoeve of de Biobased Garden zou daarin een spilfunctie kunnen hebben. Voorts kwamen er uit de contacten en interviews wel twee mogelijkheden voor andere biobased toepassingen welke verder uitgewerkt worden buiten dit onderzoek door Impuls Zeeland. Verschillende projectideeën voor kleinschalige bioraffinage worden in samenwerking met mkb-bedrijven verder uitgewerkt.

Rol Impuls

Impuls Zeeland is betrokken bij ontwikkeling Rusthoeve als toplocatie binnen Biobased Delta en ondersteunt de BIGR bij het proces van business development. Tevens was Impuls partner om het haalbaarheidsonderzoek kleinschalige bioraffinage uit te voeren en voert zij de regie over business development trajecten die hieruit voort zijn gekomen.

De Biobased Delta/ Uitvoeringsbureau Zeeland

De Biobased Delta is een stichting waarin bedrijven, overheden en kennisinstellingen samenwerken om de biobased economy in Zuidwest Nederland te bevorderen. Biobased Delta heeft een business plan gemaakt voor de periode 2014-2018. Impuls ondersteunt samen met de andere ROM's Biobased Delta in de werkgroepen Sugar Delta (omzetten van suikers uit agro(rest) stromen naar chemicaliën) en redefinery. Verder trekt Impuls de Regionale Agenda.

Impuls ondersteunt Biobased Delta bij deze ambities door projectontwikkeling en business development in Zeeland te faciliteren. Impuls neemt deel in een kernteam die de directeur van Biobased Delta ondersteunt. Voor een goede afstemming binnen Zeeland is het Uitvoeringsbureau Biobased Zeeland opgericht. Hier stemmen Zeeland Seaports, Provincie Zeeland, Kamer van Koophandel, Biobased Trainingcentrum, Wageningen UR, Center of Expertise Biobased Economy van de Hogeschool Zeeland en Avans en Impuls plannen en projecten met elkaar af.

5. Smart Delta Resources

Smart Delta Resources (SDR) is een initiatief van elf energie- en grondstof intensieve bedrijven die op zoek zijn naar reductie van hun energie- en grondstoffengebruik via industriële symbiose. Via SDR werken bedrijven uit de chemie, staal, energie en food industrie samen om industriële verbindingen te leggen en uit te werken tot interessante business cases. Het platform is in 2014 opgericht en eind 2015 hebben de betrokken bedrijven zich opnieuw gecommitteerd voor de periode tot eind 2019. SDR kan een belangrijke bijdrage leveren in het totale transitie proces naar een circulaire economie, voor zowel bestaande fossiel gebaseerde industrieën maar tevens voor toekomstige hernieuwbare energie en grondstoffen gebaseerde industrieën.

Smart Delta Resources

Looptijd project: 2014 - 2019

Betrokken partijen: ArcelorMittal Gent, Cargill, Suiker Unie, Dow, ICL-IP, LambWeston-Meijer, SABIC, Trinseo, Yara, Zeeland Refinery, Zeeland Seaports en Provincie Zeeland

Rol Impuls: programmamanagement, project ontwikkeling en projectmanagement van business cases en facilitering van het platform (administratie, secretariaat)

Omvang: € 450.000,- per jaar

Subsidieverstrekkers: Industriële partijen en Provincie Zeeland

Regio: Zuidwestelijke Delta-regio (inclusief West-Brabant en Noord-Vlaanderen)

Resultaten 2016

In maart 2016 kon SDR een eerste groot succes aankondigen in de vorm van een Green Deal voor de waterstofuitwisseling tussen Dow, Yara en ICL-IP. Dit project kreeg daarmee landelijke aandacht en is een schoolvoorbeeld van industriële symbiose. Na de ondertekening is SDR met de partijen verder gegaan met de uitwerking van de gemaakte afspraken en ondanks enkele set-backs ligt het project nu weer op koers voor realisatie medio 2018.

De uitwisseling van CO en waterstofgas tussen Dow en Arcelor Mittal is in 2016 tot een concrete Europese subsidieaanvraag gebracht. Dow, Arcelor Mittal en SDR hebben een internationaal consortium samengebracht en de subsidieaanvraag begeleid die begin 2017 ter beoordeling ligt bij de EU.

Restwarmte en stoomrecompressie

Twee andere projecten zijn in 2016 ook tot een volgende fase gebracht: de restwarmte benutting van LambWeston-Meijer en JWK heeft een green deal subsidieaanvraag ingediend bij de Provincie Zeeland, doel is dit in 2017 te realiseren. Voor het stoomrecompressie project van Dow zijn aanvragen ingediend in de nationale DEI-regeling. Dit voorbeeld vindt inmiddels navolging bij enkele andere SDR leden.

Naast deze projecten worden diverse symbiose kansen uit de analyse uit 2015 door de bedrijven verder opgepakt. SDR heeft hier met name als aanjager gefungeerd. Zo wordt er verder gewerkt aan een zoutuitwisseling en loopt het onderzoek naar het gebruik van zetmeel in de chemie. En, niet ongebruikelijk in projectontwikkeling, verlopen er ook enkele projecten minder vlot door andere prioriteiten bij de betrokken partijen en/of onvoldoende aantrekkelijke business cases.

Landelijke bekendheid

SDR heeft in 2016 veel bekendheid verworven in de provinciale en landelijke omgeving. Door gerichte inspanning op relevante gesprekspartijen is er goede bekendheid over wat SDR doet en wat

de doelstellingen zijn. De public affairs inspanningen zijn gericht op ondersteuning van de business cases. Hoogtepunten in 2016 waren de presentatie van SDR tijdens de Zeeuwse Prinsjesfestival in Den Haag in september en de aandacht voor SDR tijdens de Vlaams-Nederlandse top op 7 november. Momenteel zijn de voorbereidingen voor de inrichting en de start van de SDR website vol in gang gezet. Begin 2017 gaat deze live. Ook is een begin gemaakt met de uitwerking van een industrieel infrastructuurfonds van de Provincie Zeeland, dit is bedoeld om investeringen in symbiose projecten te faciliteren.

Aantrekken nieuwe bedrijven

Helaas heeft Delta Energie, door de ontwikkelingen binnen het bedrijf, eind 2016 aangegeven haar deelname te beëindigen. Inmiddels zijn gesprekken gevoerd met andere grote bedrijven in de Delta regio om hen te interesseren voor deelname in het SDR samenwerkingsverband. Deze gesprekken lijken in de loop van 2017 een positief vervolg te krijgen.

6. Vrijetijdseconomie

Jaarlijks bezoeken ruim tien miljoen toeristen Zeeland. Impuls werkt samen met partners aan een transitie van de vrijetijdsector, met als doel de concurrentiepositie in Zeeland als toeristische bestemming te blijven versterken. Want vrijetijdseconomie is niet alleen van belang voor de toerist, maar ook voor inwoners, denk bijvoorbeeld aan de werkgelegenheid. Bovendien houdt vrijetijdseconomie voorzieningen en dus de leefbaarheid in kleine kernen in stand en is daarmee ook cruciaal voor het vestigingsklimaat. Impuls speelt een cruciale rol als verbinder van partijen en aanjager van innovatie. Een belangrijke stap is het opstarten van een Toeristische Uitvoeringsalliantie, waarmee via een meerjarige aanpak met integrale projecten wordt gewerkt aan innovatie in de sector. Het doel is duidelijk: toeristen moeten Zeeland blijven vinden!

Pilot innovatieve concepten Horeca en Detailhandel

Looptijd project: 2016-2017

Betrokken partijen: VNG, Provincie Zeeland, gemeenten Goes, Middelburg, Schouwen-Duiveland, Terneuzen en Vlissingen en ondernemers

Rol Impuls: Procesbegeleider voor deelnemende gemeenten

Regio/plaats: Gemeenten Goes, Middelburg, Schouwen-Duiveland, Terneuzen en Vlissingen

Meer ruimte voor innovatieve concepten

De vraag van gemeenten om de regelgeving voor detailhandel en horeca aan te passen aan de tijd van vandaag wordt steeds belangrijker. Winkelgebieden, en in Zeeland ook zeker de toeristencentra, hebben behoefte aan regels die meer ruimte geven voor innovatieve concepten. Op deze manier wordt de aantrekkelijkheid van deze gebieden geborgd of vergroot. Een landelijke pilot ingezet door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zal hier mogelijk duidelijkheid over gaan geven. Zeeland is één van de deelnemende gebieden.

Resultaten 2016

In april 2016 is de VNG gestart met een pilot mengvormen horeca en detailhandel. Zeeland heeft onder begeleiding van Impuls de gemeenten Terneuzen, Vlissingen, Goes, Middelburg en Schouwen-Duiveland aangesloten, met in totaal een 70-tal ondernemers. Doel van de pilot is te onderzoeken of schrappen of aanpassen van regelgeving zoals bestemmingsplannen en drank- en horecawet kan leiden tot nieuwe innovatieve bedrijfsconcepten in de horeca en retail.

De pilot heeft veel stof doen opwaaien in het hele land. Impuls ziet duidelijk kansen voor gemeenten en ondernemers. De pilot loopt tot half 2017 en is hopelijk een eerste aanzet tot wijziging van de Drank en Horecawet en andere inzichten van gemeenten ten aanzien van bestemmingsplannen. De eerste indrukken uit het onderzoek van Berenschot wijzen op een positieve beleving van de consument

Pilot breedband internet buitengebied

Looptijd project: 2016-2017

Betrokken partijen: Provincie en gemeenten

Rol Impuls: Ontwikkelaar en verbinder

Regio: Zeeland

Snel internet voor heel Zeeland

Ongeveer 12.000 adressen, met name in het buitengebied van Zeeland, beschikken niet over toekomstbestendig internet (30 mbit/s). Een groot deel betreft ondernemers waaronder veel recreatiebedrijven, minicampings, agrariërs, ZZP'ers etc. Om optimaal gebruik te kunnen maken van applicaties en beschikbare communicatiemiddelen is toekomstbestendig internet onmisbaar. Dit project biedt zoveel mogelijk ondernemers een kans om zich aan te sluiten op een snelle verbinding. In de gemeenten Noord-Beveland, Sluis en Veere zijn pilots gedraaid, waarmee is aangetoond dat de techniek beschikbaar is.

Resultaten 2016

In 2016 heeft het cluster Vrijtijdseconomie dit onderdeel opgepakt, aangezien veel recreatiebedrijven in het buitengebied verstoken zijn van toekomstbestendig internet. In samenwerking met de Provincie Zeeland is onderzoek gedaan naar de zogeheten 'witte' adressen per gemeenten, en hebben pilots met draadloos-vast internet geleid tot een strategie die in 2016 is gestart en vermoedelijk nog een groot deel van 2017 zal duren. Met een Provinciale subsidie per aan te sluiten adres worden de businesscases voor de marktpartijen een stuk kansrijker. Impuls is in 2016 gestart met het vormen van gebiedscoalities waarin vraagbundeling en deelname van gemeenten aan het subsidietraject door Impuls wordt begeleid. De vooruitzichten zijn hoopvol en zouden kunnen leiden tot algehele ontsluiting van het buitengebied voor snel internet.

Implementatie Duurzaam Toeristennet Zeeland

Looptijd project: 2016-2018

Betrokken partijen: Provincie Zeeland en VVV Zeeland

Rol Impuls: Ontwikkelaar en verbinder van partijen

Regio: Zeeland

Digitale afhandeling vervoerbewijzen

Onderdeel van de uitdaging op het gebied van toeristisch vervoer is digitale afhandeling van vervoersbewijzen voor het vaak kleinschalig vervoer wat niet aangesloten is bij de OV-chipkaart. Daar waar de toerist vaak ook onbekend is met de OV-chipkaart.

Resultaten 2016

Impuls heeft zich samen met de Provincie Zeeland in 2016 gebogen over de kansen en mogelijkheden om te komen tot een digitaal platform waar digitale vervoersbewijzen te verkrijgen zijn. Maar waar ook koppelingen te maken zijn tussen de diverse vervoersvormen en evenementen en deze te boeken zijn met één ticket. Onderzoek heeft ons de wetenschap gebracht dat een en ander mogelijk en kansrijk is. Eind 2016 is een verkenning uitgezet naar wie een dergelijk platform zou kunnen beheren. Op dit moment wordt er onderzocht of VVV in combinatie met serviceproviders een werkbare case kan opleveren. In 2017 wordt bekend of en welke vervolgstappen gezet zullen worden.

Doorontwikkeling, uitrol en borging ZeelandPas (& koppeling vervoer)

Looptijd project: 2016

Betrokken partijen: Gemeenten, ondernemers, VVV Zeeland en Kenniscentrum Kusttoerisme

Rol Impuls: Ontwikkelaar, verbinder van partijen en uitvoerder

Regio: Zeeland

ZeelandPas voor vernieuwd toeristisch kustproduct

Om een vernieuwend Zeeuws toeristisch kustproduct te verwezenlijken is een goede digitale infrastructuur essentieel. Een van de onderdelen hiervan is een digitale toeristenpas. Met deze pas kan de toerist Zeeland ontdekken, besparen en beleven. De pas biedt voordeel op entrees, vervoer en de gast kan acties beleven in de categorieën: actief, culinair, cultuur, wellness en shoppen. De ZeelandPas is nog steeds in ontwikkeling en het is een blijvende uitdaging om de continuïteit te borgen en de businesscase te laten slagen, mede door de uitrol van de ZeelandPas naar nieuwe regio's te realiseren.

Resultaten 2016

Impuls heeft gezorgd voor realisatie uitbreiding van de dekking van de Zeeland door nieuwe regio's (gemeenten Hulst, Terneuzen en Tholen) aan te sluiten bij de Zeelandpas. Ook heeft Impuls meegedacht in het project Digitale Zeeland Experience, dat via een intelligente ICT toepassing bijdraagt aan bredere toepassingsmogelijkheden van de Zeelandpas. Daarnaast heeft Impuls geadviseerd voor verschillende regio's om vervoer te koppelen aan de Zeelandpas. In 2016 is er wederom een koppeling gemaakt tussen het toeristisch vervoer op Schouwen-Duiveland en West Zeeuws-Vlaanderen en de Zeelandpas. Ook heeft Impuls de Stichting Beleef Zeeuws-Vlaanderen geadviseerd bij het ontwikkelen van een duurzaam vervoersconcept (zonnetrein) langs de West Zeeuws Vlaamse kust. Voor de realisatie van de zonnetrein heeft Impuls een provinciale subsidie begeleid. Daarnaast heeft Impuls in samenwerking met Connexion bij toeristische ondernemers geïnventariseerd welke behoeften er zijn op het gebied van vervoer. Deze inventarisatie heeft als basis gediend voor de invulling van het toeristennet 2017.

Digitale Zeeland Experience/PROFIT

Looptijd project: 2016-2019

Betrokken partijen: Gemeenten Goes, Schouwen-Duiveland, Veere, ondernemers uit Renesse, Goes en Oostkapelle, Kenniscentrum Kusttoerisme, Provincie Zeeland en EU Partners

Rol Impuls: Ontwikkelaar en uitvoerder

Omvang: € 221.415,-

Subsidieverstrekkers: € 132.849,- Interreg 2 Zeeën, € 31.000,- Provincie Zeeland, € 10.000,- gemeente Goes, € 10.000,- gemeente Veere en € 10.000,- gemeente Schouwen-Duiveland

Regio: Zeeland

Stimuleren van innovatie bij mkb in vrijetijdsector

PROFIT is een Europees project, gericht op het stimuleren van innovatie in het mkb in de vrijetijdseconomie. PROFIT staat voor 'PROfessional Framework for Innovation in Tourism'. In Zeeland nemen HZ University of Applied Sciences (HZ) en Impuls deel aan het project. Het project richt zich op vergroting van de innovatiekracht van het toeristische mkb, in dit geval op basis van lokaal/regionaal DNA. In Zeeland richt zich dit onder meer op de vertaling van LAND IN ZEE! en de gemeentelijke DNA's naar concrete toepassingen voor (toeristische) ondernemers en overheden.

Beter begrijpen van de gast

Mkb-ondernemers in de vrijetijdseconomie willen graag concrete handvatten om te kunnen innoveren. Dit is bruikbare kennis over hun klanten en praktische adviezen die zij direct kunnen

gebruiken om hun bedrijfsvoering te verbeteren. PROFIT gaat over het beter begrijpen van de gast door allerlei data over consumentengedrag bijeen te brengen en te ontsluiten voor de ondernemer. Daarnaast gaat het in PROFIT om het daadwerkelijke innovatieproces in mkb-bedrijven, gebaseerd op de verkregen klantkennis. Dit innovatieproces wordt ondersteund door allerlei concrete innovatietools, zoals coaching, trainingen, workshops etc. Deze activiteiten worden uitgevoerd door Impuls, de HZ heeft hierin een ondersteunende rol, bijvoorbeeld door het inbrengen van de service design methodologie.

Resultaten 2016

De subsidieaanvraag bij Interreg Twee Zeeën is goedgekeurd en per oktober 2016 is het project gestart.

Aanjaagprogramma Innovatie

Looptijd: 2016 – 2018

Rol Impuls: Ontwikkelaar en uitvoerder

Regio: Zeeland

Toeristische ondernemers inspireren om te innoveren

Impuls heeft gewerkt aan een programma met samenhangende activiteiten gericht om toeristische ondernemers te ondersteunen en inspireren om te innoveren. Er wordt een pakket ontwikkeld met verschillende individuele en collectieve activiteiten en instrumenten. De inhoud van dit pakket wordt samen met de sector gedefinieerd, om zo te komen tot activiteiten die aansluiten bij de behoeften van specifieke doelgroepen

Resultaten 2016

Impuls heeft in 2016 samen met Kenniscentrum Kusttoerisme zeven innovatiebijeenkomsten gehouden met ondernemers uit de sectoren campings, mini-campings, hotels, bungalowverhuur, dagattracties, daghoreca en detailhandel. Hierin is gezamenlijk nagedacht over de specifieke innovatie-opgaven per sector. Vanuit deze bijeenkomsten zijn innovatievragen en thema's gedefinieerd voor het aanjaagprogramma. Voor de eerste vijf thema's wordt in 2017 een passende aanpak met activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd.

Actieplan Zeeland als Gezonde Regio (incl. projectaanvraag SAIL)

Looptijd project: 2016-2018

Betrokken partijen: Provincie Zeeland, Kenniscentrum Kusttoerisme, VVV Zeeland, ondernemers uit gezondheid/zorg/ welzijn, sport, voeding en toerisme

Rol Impuls: Ontwikkelaar, aanjager en uitvoerder

Omvang: € 185.083,-

Subsidie en subsidieverstrekker: € 111.049,- Interreg 2 Zeeën, € 40.026,- Provincie Zeeland

Regio: Zeeland

Benodigheden om Zeeland te ontwikkelen als gezonde regio

Provincie Zeeland, gemeenten, toeristische ondernemers en de zorgsector zien kansen voor Zeeland op het gebied van gezondheid, toerisme, vitaliteit en zorg. De badstatus Domburg en Cadzand-Bad is behaald en op welke wijze kunnen deze twee badplaatsen, maar ook Zeeland als geheel zich verder ontwikkelen als gezonde regio? Daarvoor is in 2015 een provinciaal actieprogramma ontwikkeld. Dit programma gaat over de wijze waarop Zeeland gepositioneerd kan worden als de gezonde regio van Nederland/ Europa. Binnen de 'Healthy Region' komen vrijetijdseconomie, vitaliteit, gezondheidszorg, sport & bewegen en welzijn samen en worden er crossovers opgezet om Zeeland als gezonde regio

te ontwikkelen. Vraag is welke innovatieve producten en diensten zijn er nodig, die passen bij de veranderende behoeften van zowel gasten als bewoners in Zeeland.

Resultaten 2016

Binnen het Actieplan wordt nagedacht over hoe verschillende stakeholders en initiatieven op elkaar kunnen worden afgestemd, zodat er één integrale aanpak ontstaat voor Zeeland.

Voor de gemeente Veere heeft Impuls een Stimuleringsprogramma Gezondheidstoerisme opgesteld om kansen op dit gebied aan te jagen. Vanaf september 2016 voeren Impuls en Kenniscentrum Kusttoerisme in opdracht van gemeente Veere het programma uit en Impuls begeleidt daarbij voorbeeldprojecten. Ook voor de Bevelandse gemeenten heeft Impuls een voorstel gedaan om te komen tot een Stimuleringsprogramma gezondheidstoerisme. Impuls zal dit in 2017 samen met Kenniscentrum Kusttoerisme ontwikkelen. Voor het stimuleren van bijpassende producten en diensten is via Interreg VA 2 Zeeën het project SAIL (Stay Active and Independent for Longer) ontwikkeld en goedgekeurd. Dit project richt zich op het stimuleren van actief ouder worden en langer zelfstandig wonen, door het vinden van nieuwe manieren die mensen helpen om zelfredzamer en minder afhankelijk van traditionele gezondheids- en sociale zorgvoorzieningen te zijn. In het project worden oplossingen gezocht in het combineren van de toeristische sector en de gezondheidssector. Impuls helpt hierin ondernemers met het toepassen van de opgedane kennis en expertise op het gebied van Healthy Region in concrete producten en diensten. SAIL gaat vanaf januari 2017 van start in de gemeenten Veere en Sluis, waar onder meer de doorontwikkeling van de badstatusplaatsen Domburg en Cadzand-Bad centraal staat. SAIL is een project waarin wordt samengewerkt met partners uit België, Frankrijk, Engeland en Nederland. De Nederlandse partners zijn HZ (Leadpartner), GGD Zeeland, Sport Zeeland en Impuls.

Stimuleringsprogramma gezondheidstoerisme Veere

Looptijd project: 2016 - 2018

Betrokken partijen: Gemeente Veere, ondernemers en Kenniscentrum Kusttoerisme

Rol Impuls: Ontwikkelaar en aanjager

Omvang: € 16.005,- waarvan € 7.275,- voor Impuls

Subsidieverstrekker: Gemeente Veere

Plaats: Gemeente Veere

Voorbeeldprojecten voor gezondheidstoerisme

Gemeente Veere wil kansen stimuleren voor integrale ontwikkeling op het gebied van gezondheidstoerisme. Impuls en Kenniscentrum Kusttoerisme hebben hiervoor een programma ontwikkeld voor de periode 2016-2018 gebaseerd op 3 programmalijnen: 1) kansrijke voorbeeldprojecten 2) onderzoek en verkenningen en 3) faciliterende rol gemeenten.

Resultaten 2016

Impuls heeft samen met Kenniscentrum Kusttoerisme zes voorbeeldprojecten op het gebied van toerisme & gezondheid ondersteund. Ook heeft Impuls een oproep gedaan richting ondernemers om te komen met nieuwe initiatieven. Er is een netwerkbijeenkomst (Santé Veere) georganiseerd in september. Tijdens deze bijeenkomst hebben de zes voorbeeldprojecten een stimuleringsbijdrage ontvangen van de gemeente Veere. In december hebben Impuls en Kenniscentrum Kusttoerisme een evaluatie opgesteld en op basis daarvan is de begeleiding in 2017 voortgezet. In het voorjaar wordt er weer een Santé Veere georganiseerd.

Implementatie businessplan Toeristisch Vervoer: duurzaam toeristennet

Looptijd project: 2016

Betrokken partijen: Provincie Zeeland, gemeenten, ondernemers, VVV Zeeland, Kenniscentrum Kusttoerisme

Rol Impuls: Ontwikkelaar en verbinder van partijen

Regio: Zeeland

Duurzaam toeristisch vervoernetwerk

De implementatie van het businessplan Toeristisch vervoer is de uitvoering van onderdelen uit het business plan Toeristisch Vervoer 2.0 (opgesteld door Impuls, Kenniscentrum Kusttoerisme en VVV Zeeland) waarin de ambitie staat om een duurzaam toeristisch vervoernetwerk te bieden aan bezoekers en inwoners. Vervoer vormt een belangrijk onderdeel van de beleving van Zeeland.

Resultaten 2016

In opdracht van de Provincie is een Uitvoeringsprogramma Toeristische Mobiliteit opgesteld met concrete activiteiten voor 2017 en verder. Voor het onderdeel toeristennet heeft Impuls input geleverd en nauw afgestemd met Connexxion en ondernemers in de regio's Schouwen-Duiveland (in samenwerking met VVV Zeeland), Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen. Impuls is tevens betrokken geweest bij de samenwerking die nu wordt opgezet tussen Provincie, Kenniscentrum Kusttoerisme en de Universiteit van Gent in het kader van datasciences van mobiliteitsstromen. Ook is er ook een traject opgezet om meer beleving toe te voegen aan OV-vervoer. Tot slot heeft er een verkennend gesprek plaatsgevonden voor een (Europees) subsidieproject binnen Europa met de Walcherse, Schouwse en Noord-Bevelandse gemeenten, Impuls en Kenniscentrum Kusttoerisme.

Toeristische Uitvoeringsalliantie (TUA)

Samen met VVV Zeeland en Kenniscentrum Kusttoerisme werkt Impuls sinds 2014 samen in de vorm van een netwerkorganisatie: de Toeristische Uitvoeringsalliantie (TUA). De organisaties werken binnen een meerjarig strategisch uitvoeringsprogramma gezamenlijk aan projecten. Alle organisaties brengen expertise en netwerk in om een bijdrage te leveren aan gezamenlijke doelen en acties. Deze zijn gericht op de toename van toeristische bestedingen en overnachtingen en op het verhogen van de toegevoegde waarde van de toeristische sector. De TUA werkt nauw samen met Provincie Zeeland, de Zeeuwse gemeenten en TOZeeland.

In 2016 zijn de volgende projecten gezamenlijk uitgevoerd:

Werkatelier vitaliteit verblijfsrecreatie Bevelanden & Tholen

Impuls heeft in oktober 2016 samen met Kenniscentrum Kusttoerisme een werkatelier "Vitaliteit verblijfsrecreatie op de Bevelanden & Tholen" georganiseerd voor bestuurders, ambtenaren en ondernemers uit de vijf Bevelandse gemeenten en Tholen. De aanbevelingen uit het werkatelier worden gebruikt voor een vervolgaanpak in 2017.

Advies recreatievisie Kapelle

Op verzoek van de gemeente Kapelle heeft Impuls in samenwerking met Kenniscentrum Kusttoerisme en VVV Zeeland geadviseerd bij het opstellen van de nieuwe recreatievisie Kapelle. Middels stakeholdersbijeenkomsten is input vanuit ondernemers verzameld die is meegenomen bij het opstellen van de recreatievisie.

Kwaliteitsverbetering toiletvoorzieningen Veere/inventarisatie samenwerking ondernemers kustparkeerterreinen

Impuls heeft een inventarisatie uitgevoerd naar samenwerkingsmogelijkheden met ondernemers rondom kustparkeerterreinen binnen de gemeente Veere. Deze inventarisatie maakte deel uit van het project kwaliteitsverbetering toiletvoorzieningen, uitgevoerd door Routebureau/VVV Zeeland.

Overig

Impuls voert het secretariaat voor Toeristisch Ondernemend Zeeland (TOZeeland), participeert in Coördinatiegroep Bevelanden en Platform Economie en Toerisme Noord-Beveland. Daarnaast draagt Impuls bij aan de regiocoördinatoren in Zeeuws-Vlaanderen, Tholen en Borsele en aan de ondernemersmanager in de gemeente Veere. Ook was ze betrokken bij het proces van de totstandkoming van de Zeeuwse Kustvisie en verkenning naar de haalbaarheid van een duinpad tussen Oostkapelle en Vrouwenpolder.

7. Logistiek en Maintenance

De juiste producten, op de juiste tijd, op de juiste plaats, tegen minimale kosten. Dat is logistiek. Door de strategische ligging en goede verbindingen van Zeeland met het Europese achterland, is de logistieke sector van grote waarde. De grote chemische bedrijven, de Agri & Food en de Marine & Offshore sector kunnen niet zonder een goede aan- en afvoer van grondstoffen en producten. De Zeeuwse havens, in omvang de nummer drie van Nederland, zorgen daarnaast voor extra goederenstromen in de regio.

Zeeland Connect

Looptijd project: Doorlopend

Betrokken partijen: Initiatiefnemers: HZ University of Applied Sciences, Impuls, Zeeland Seaports, Provincie Zeeland en Kloosterboer. Overige betrokken bedrijven & organisaties (bij uitvoering van projecten): o.a. BLN-Schuttevaer, Cargill, De Hoop, Dow Benelux, ICL-IP, Heros, Outokumpu, Ovet, Rijkswaterstaat, Supermaritime, Yara en Zeeland Refinery

Rol Impuls: Aanjager, verbinder, penvoerder, facilitator en uitvoering programmamanagement

Omvang: Circa € 75.000,-

Financiering: € 25.000,- overbrugging Provincie Zeeland

Regio/plaats: Zeeland

Bij de oprichting van Zeeland Connect in oktober 2015, zijn een viertal aandachtsgebieden benoemd (zie figuur onder). Op elk van deze vier aandachtsgebieden zijn in 2016 stappen gezet.

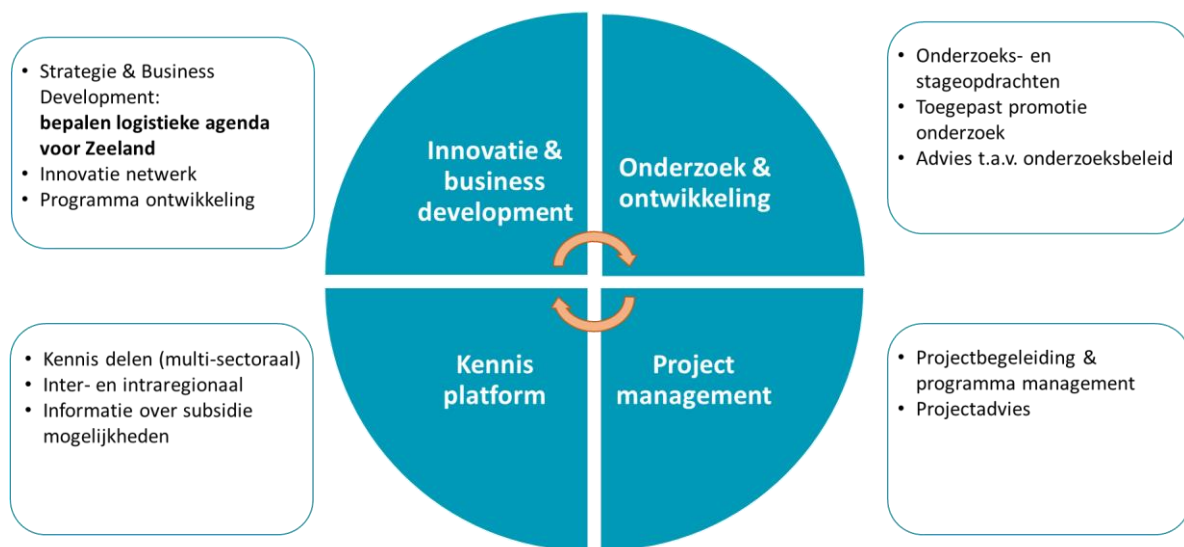

fig: 4 aandachtsgebieden van 'Zeeland Connect'

Een overzicht van de belangrijkste activiteiten in 2016 binnen elk van de vier aandachtsgebieden.

Innovatie & business development

- Begin 2016 is een bijdrage geleverd aan de economische agenda van de Provincie Zeeland.
- Netwerk van deelnemende bedrijven uitgebreid. Per eind 2016 zijn een 20-tal bedrijven rechtstreeks betrokken bij de projecten van Zeeland Connect en is het lidmaatschap (strategisch of project partner) met de volgende bedrijven geformaliseerd: De Hoop, Dow Benelux, Heros, ICL-IP, Kloosterboer, Kotra Logistics, Ovet en Yara.

Onderzoek & ontwikkeling

- Diverse onderzoeks- en stageopdrachten door studenten HZ University of Applied Sciences uitgevoerd bij bedrijven of rechtstreeks in opdracht van Zeeland Connect.

Kennis platform

- Lidmaatschap met Topsector Logistiek en NDL afgesloten. Tevens via één van de lopende projecten aansluiting bij het NLIP gerealiseerd. Via genoemde organisaties toegang tot landelijk netwerk en afstemming met andere regio's waar soortgelijke logistieke samenwerkingsverbanden lopen. Zeeland heeft in mei 2016 als eerste regio een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de Topsector Logistiek voor het actieprogramma Synchronodaal Transport en is één van de koplopers binnen de landelijke werkgroep.
- In 2016 is meer overleg en overeenstemming geweest met REWIN. We houden onze collega's op het gebied van logistiek en maintenance op de hoogte van ontwikkelingen en waar mogelijk trekken we samen op.
- Diverse subsidie mogelijkheden verkend en structurele bijdrage van Topsector Logistiek voor een 2-tal projecten binnengehaald.
- Diverse themabijeenkomsten en een goed bezocht jaarcongres georganiseerd.

Project management

Binnen de speerpunten van Zeeland Connect (Supply Chain Control, Beter Benutten, Bundeling goederenstromen en Slimme logistieke ketens) zijn in 2016:

- Een 4-tal nieuwe projecten uitgevoerd (Simulatiemodel Havenkeuze, Corridor Management Vaarwegen/ Barge Connect, Bundelen lading/ Versterken Synchronodaal Transportnetwerk en FastXS); een aantal van deze projecten heeft een langere looptijd en loopt door in 2017;
- een 3-tal verkenningen uitgevoerd (Business case inland containerterminal Reimerswaal, mogelijkheden 3D printing en Aviation logistics).
- De geplande verkenningen voor Service logistiek en Food logistiek zijn nog niet concreet van de grond gekomen en worden in 2017 opnieuw bekeken.

Daarnaast is in de laatste maanden van 2016 een begin gemaakt met het versterken van de organisatie van Zeeland Connect en de strategische rol die dit samenwerkingsverband binnen de Zeeuwse regio moet gaan spelen. Zo is een scheiding aangebracht tussen programma & project management en business development, zijn zowel stuur- als projectgroep versterkt met nieuwe leden en is een platform opgezet waar informatie beter en sneller gedeeld kan worden.

Onderstaand de details van de belangrijkste projecten die zijn uitgevoerd.

Corridor Management Vaarwegen/Barge Connect

Looptijd project: 2016

Betrokken partijen: Dow, Zeeland Refinery, Rijkswaterstaat, Zeeland Seaports, BLN-Schuttevaer, HZ University of Applied Sciences, Provincie Zeeland

Rol Impuls: Initiatiefnemer, ontwikkelaar, project uitvoering en financiële administratie

Omvang: € 48.095,-

Financiering: € 20.000,- Provincie Zeeland en € 14.600,- Rijkswaterstaat

Regio: Zeeland

Beter plannen tankbinnenvaart

Aan het begin van het jaar zijn zeven publieke en private partijen bereid gevonden een langdurige

investering (voor vier jaar) te doen in het stap-voor-stap beter plannen en vergroten van de efficiency van de tankbinnenvaart. Voor dit project is bij OP-Zuid een aanvraag gedaan voor de noodzakelijke financiële ondersteuning. Hoewel de aanvraag inhoudelijk werd goedgekeurd is deze uiteindelijk niet gehonoreerd vanwege overschrijving van het beschikbare subsidiebudget.

Resultaten 2016

Door de betrokken partijen is gekozen toch met dit project verder te gaan en is, met ondersteuning van HZ University of Applied Sciences een afgestudeerde stagiair, een onderzoek naar oorzaken en aanpak van de problematiek in de binnenvaartketen uitgevoerd. Er is een externe en onafhankelijk projectleider aangesteld die met alle partijen consensus heeft bereikt over een werkende weg aanpak. Provincie en Rijkswaterstaat hebben de voortgang van dit project in 2016 mogelijk gemaakt. Voor 2017 zijn inmiddels ook de noodzakelijke financiële middelen gevonden door een bijdrage van zowel de betrokken publieke als private partijen. Speerpunten voor 2017 zijn de implementatie van een protocol rondom opvaarverboden en een onderzoek naar en implementatie van een informatiesysteem voor wacht- en ligplaatsen.

Bundelen lading – versterken synchromodaal transportnetwerk in Zeeland

Looptijd project: 2016 (en doorlopend naar programma voor 2017 – 2020)

Betrokken partijen: Meer dan 30 Zeeuwse verladers

Rol Impuls: Initiatiefnemer, aanjager, facilitator, beheerder database vervoersstromen en ondersteuning realisatie van bundelingsinitiatieven

Omvang: € 120.000,- per jaar

Financiering: € 40.000,- per jaar Topsector Logistiek en € 10.000,- per jaar bijdrage van betrokken verladers

Regio: Zeeland en samenwerking met andere regio's

Stimuleren samenwerking regionale verladers

Dit project, of eigenlijk meer programma, is een combinatie van meerdere activiteiten en initiatieven gericht op het stimuleren van samenwerking tussen regionale verladers en totstandkoming van synchromodale transportoplossingen (verschuiving van wegkilometers naar binnenvaart en spoor). In 2016 zijn vier bijeenkomsten geweest van de Verladerskring Kanaalzone en zijn een aantal nieuwe bundelingsmogelijkheden verkend. Ook is een case, een combinatie via de binnenvaart tussen Cargill en Yara uitgewerkt en door Omroep Zeeland uitgezonden.

Resultaten 2016

De database met in- en uitgaande vervoersstromen is verder uitgebreid en voorzien van een rapportage tool. Inmiddels bevat deze database informatie van meer dan 80 bedrijven. Zeeland is aangesloten tot het netwerk van de Topsector Logistiek. Diverse mogelijkheden tot samenwerking en bundeling van goederenstromen met andere regio's en verladers buiten Zeeland worden momenteel onderzocht. Ook is eind 2016 door de Topsector een app geïntroduceerd die het matchen van lading op bepaalde bestemmingen eenvoudiger moet maken. Zeeland levert hieraan een belangrijke bijdrage.

Lijndienst naar Afrika

Een ander belangrijk succes in 2016 was de totstandkoming van de samenwerking tussen een aantal verladers uit de uiensector. Doordat meerdere partijen hun exportvolume voortaan via Vlissingen aanbieden is Zeeland Seaports in staat gesteld een lijndienst van CMA-CGM op Afrika aan te trekken en zijn tevens de mogelijkheden voor een shuttle per binnenvaart naar Rotterdam en Antwerpen verruimd. Dit heeft geleid tot een drastische reductie van het aantal kilometers via de weg. Steeds meer verladers sluiten zich aan bij dit initiatief en het volume via Vlissingen groeit nog steeds.

Zeeland Connect heeft als onafhankelijke partij een belangrijke rol gespeeld in het bij elkaar krijgen van deze partijen.

FastXS

Looptijd project: 2016 – 2017

Betrokken partijen: Kloosterboer, Supermaritime, Secure Logistics, Topsector Logistiek/ NLIP, TLN en EVO

Rol Impuls: Initiatiefnemer, ontwikkelaar, project uitvoering en financiële administratie

Omvang: € 184.175,-

Financiering: € 136.925,- Topsector Logistiek/NLIP (Alle out-of-pocket uitgaven zijn gedekt en als veel partijen aansluiten kan de bijdrage van het NLIP oplopen)

Regio: Pilot in Zeeland; daarna landelijke uitrol

Uniform toegangssysteem voor vrachtauto's

FastXS is een landelijke pilot voor de invoering van een uniform toegangssysteem voor vrachtauto's met een beveiligde kaart die geschikt is voor alle typen lading. Het betreft een doorontwikkeling op de bestaande Cargo Card van Secure Logistics. De eerste terminals gaan in 2017 gebruik maken van deze kaart met nieuwe functionaliteiten voor alle typen lading. Het project wordt financieel ondersteund door de Topsector Logistiek. Verladersorganisatie EVO en vervoerdersorganisatie TLN ondersteunen dit initiatief. Zeeland is hiermee de eerste regio waar een uniforme kaart voor alle typen lading gebruikt gaat worden.

Kansen voor Maintenance

In 2016 is Impuls lid geworden van KI</MPi en maakt deel uit van de klankbordgroep. Daarnaast is medio 2016 het Interreg project Smart Tooling van start gegaan.

Smart Tooling Procesindustrie

Looptijd project: 2016 – 2018

Betrokken partijen: KI</MPi, DOW, BASF, TU Twente, Avans Hogeschool e.v.a.

Rol Impuls: Project management voor twee werkpakketten

Omvang: Totale projectomvang bedraagt > € 3.000.000,-

Financiering: Interreg: 50% cofinanciering

Regio: Dow Terneuzen en BASF Antwerpen

Toepassingsgebieden voor robot- en dronetechnologie

Op basis van een aantal verkenningen van toepassingsgebieden voor robot- en dronetechnologie binnen technisch onderhoud, start in 2016 het Interreg project Smart Tooling. Impuls zal hier de uitvoering van een tweetal werkpakketten voor haar rekening gaan nemen in nauwe samenwerking met Dow, BASF Antwerpen, TU Twente en Avans Hogeschool.

Overige activiteiten vanuit cluster Logistiek & Maintenance

Impuls is via het cluster Logistiek & Maintenance betrokken bij een aantal belangrijke economische dossiers binnen de Provincie Zeeland, die niet specifiek aan de reguliere activiteiten van dit cluster gerelateerd zijn en een breder belang dienen.

Dit betreft:

- Deelname aan werkgroep M.A. de Ruyterkazerne Vlissingen voor wat betreft de betrokkenheid van het regionaal bedrijfsleven bij de bouw en exploitatie van de kazerne. In de laatste maanden van 2016 en eerste van 2017 is een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van betrokkenheid van het regionaal bedrijfsleven. De conclusies hiervan zijn recent met de projectgroep en aanbestedende dienst gedeeld.
- Wind op Zee/Energy Port Zeeland. Impuls zal binnen drie van de vier werkgroepen vanuit de cluster Logistiek & Maintenance en Invest in Zeeland een bijdrage leveren aan het op de kaart zetten van Zeeland als hub voor offshore wind activiteiten. Impuls zal zich vooral richten op het betrekken van bedrijven bij de propositie voor Operations & Maintenance. De eerste activiteiten zijn in 2016 opgestart. De verschillende werkgroepen gaan begin 2017 van start.

8. Gezondheidseconomie

De zorg is een grote sector binnen Zeeland, veel Zeeuwen zijn hier werkzaam. De sector staat echter onder druk. Niet alleen in Zeeland, maar in heel Nederland is sprake van vergrijzing. De beroepsbevolking neemt af en het aantal ouderen en chronisch zieken groeit. Hierdoor stijgen de kosten van de zorg en verzorging. Zorginstellingen ervaren dan ook een toenemende druk om op de kosten te besparen. Dat kunnen ze onder meer doen door hun processen te optimaliseren en nieuwe en slimme methodes toe te passen bij het leveren van zorg. De zorgsector, maar ook Zeeuwse gemeenten, krijgen hierbij hulp van Impuls. Het cluster gezondheidseconomie brengt kennis en innovatiekansen nationaal en internationaal in kaart en speelt een sleutelrol bij het verbinden van partijen.

Santé Zeeland

Looptijd project: 2013 - heden
Betrokken partijen: Wisselend
Rol Impuls: Facilitator
Subsidieverstrekker: € 29.000,- vanuit boedel stichting IZZ
Regio: Zeeland

Netwerk rond gezondheid en innovatie

Vanuit het in 2014 afgeronde project CURA-B was behoefte aan meer informele informatie. Hiervoor is Santé Zeeland opricht. Santé Zeeland is een netwerk rond gezondheid en innoveren. Het bestaat uit een blog, www.santezeeland.nl, waarop de positieve veranderingskrachten in Zeeland een stem krijgen en ondersteund worden. Daarnaast wordt er elke twee maanden een informele netwerkborrel georganiseerd. Ook in 2016 waren er zes borrels. Bij iedere borrel wordt een spreker uitgenodigd die zowel voor bedrijven als voor zorgaanbieders en gemeenten interessant is.

Resultaten 2016

Naast de bestaande netwerkbijeenkomsten zijn er in 2016 ook een aantal andere bijeenkomsten georganiseerd. Negen netwerkbijten (samen met gemeente Goes) en een bijeenkomst met gemeente Veere. Zoals altijd gaat het om netwerkbijeenkomsten met inhoud (een of meer sprekers). Bezoekersaantallen variëren van 15 tot 50. Ook is vanuit de bijeenkomsten een kenniskring eHealth van de grond gekomen. Hierin participeren zo'n tien zorg- en onderwijsinstellingen.

De Zeeuwse Huiskamer

Looptijd project: 2014 - heden
Betrokken partijen: Impuls, meestal samenwerking met HZ University of Applied Sciences. Daarnaast: Scalda, Gemeente Goes, Middelburg, Reimerswaal, Sluis. Zorggroep Ter Weel, R&B Wonen, Woongood Zeeuws-Vlaanderen, dorpsraad 's-Heer Hendrikskinderen, ZLM Verzekeringen, ZB Bibliotheek en Planbureau van Zeeland.
Rol Impuls: Procesbegeleider, aanjager en uitvoering van het onderzoek.
Omvang: Per deelproject verschillend
Subsidieverstrekkers: Provincie Zeeland voor dementievriendelijk Zeeland. Verder financieren de partners het project zelf.
Regio: Zeeland

Open innovatieruimte

Hoe kunnen mensen zo lang mogelijk thuis blijven wonen? Zorginstellingen, gemeenten, wooncorporaties, bewoners en bedrijven zijn gezamenlijk op zoek gegaan naar antwoorden op deze vraag. De uitdagingen in wonen, zorg en welzijn zijn groot. Partijen worden geconfronteerd met verschuivingen van en kortingen op de financiering. Zij vragen zich af in hoeverre technologische en andere innovaties een antwoord kunnen bieden op deze uitdagingen. De Zeeuwse Huiskamer is een open innovatieruimte waar diverse partijen uit zorg, overheid, onderwijs, bedrijfsleven en Zeeuwen samen ontdekken wat zij kunnen doen om mensen langer thuis te laten wonen.

Resultaten 2016

In 2016 zijn de deelprojecten Rilland en Overleven met Kanker afgerond en is een aantal nieuwe huiskamers geopend:

- **Sluis (Breskens)**
Een deelproject in de Noordwesthoek, een wijk die gesaneerd wordt. Het project biedt de gemeente en Woongoed een basis om deze wijk opnieuw vorm te geven en een plan te ontwikkelen voor de toekomst van de zorg in West Zeeuws-Vlaanderen.
- **Middelburg (2 huiskamers)**
In Middelburg wordt gewerkt in Nieuw-Middelburg en Dauwendaele, twee wijken met een verschillende dynamiek. De gemeente wil op deze wijze zicht krijgen op de manier waarop het welzijn en zorg met elkaar kan verbinden.
- **Levend Lab Rilland (samen met GGD Zeeland)**
Een project waarin met name wordt gefocust op de rol van technologie in de ondersteuning van ouderen.
- **Dementievriendelijk Zeeland (samen ZB Planbureau en HZ University of Applied Sciences)**
Basis voor een meerjarig programma rond dementie.

Health Campus Zeeland

Looptijd project: Maart – oktober 2016

Betrokken partijen: Gemeente Goes

Rol Impuls: Verkenner

Omvang: € 50.000,-

Subsidieverstrekker: Gemeente Goes

Regio: Zeeland

Bundelen krachten rond zorg en gezondheid

Gemeente Goes heeft Impuls opdracht gegeven te verkennen wat een Health Campus Zeeland kan zijn. De gemeente heeft de ambitie om krachten rond zorg en gezondheid te bundelen en wil daar als gemeente een rol in spelen om werkgelegenheid te bevorderen. De verkenning moest duidelijk maken welke stappen de gemeente daarin moest zetten.

Resultaten 2016

De verkenning, die in maart begon, bestond uit het voeren van gesprekken met de verschillende stakeholders uit zorg, bedrijfsleven, overheden en onderwijs. Daarnaast zijn diverse netwerkcontbijten en inhoudelijke bijeenkomsten georganiseerd. Dit resulteerde in een beschrijving van het speelvelden een aantal aanbevelingen aan de gemeente Goes.

De rapportage is in oktober opgeleverd en binnen het college besproken. De gemeente bezint zich nog op het vervolg.

INCASE

Looptijd project: September 2016 – augustus 2019

Betrokken partijen: Universiteit Gent, KU Leuven, VOKA Oost-Vlaanderen, University of Essex, University of Kent, ISEN, CCT-IC, ICAM, Université de Lille, Impuls en HZ University of Applied Sciences

Rol Impuls: Projectmanager, facilitator

Omvang: € 4.500.000,- (totale project), € 130.691,- (budget Impuls)

Subsidieverstrekkers: INTERREG 2 zeeën (€ 78.415,-), Provincie Zeeland (€ 26.138,-)

Regio: Zeeland

Vergroten wooncomfort

De Slimme Huiskamer. Internettechnologie wordt een steeds groter deel van ons leven. Connected devices kunnen grote voordelen bieden aan de industrie (industrie 4.0) en het wooncomfort vergroten.

Het internationale consortium INCASE, elf partijen uit Vlaanderen, Frankrijk, Engeland en Nederland, richt zich op deze beide terreinen. Impuls participeert samen met HZ University of Applied Sciences en wil in het kader van dit project de mogelijkheden verkennen rond 'slim wonen'.

Binnen de Zeeuwse Huiskamer, een programma dat zich richt op het langer zelfstandig thuis wonen, ontstaat daarmee ook een slimme huiskamer.

Resultaten 2016

Het project is in september van start gegaan. De eerste bijeenkomsten met bedrijven en Zeeuwse activiteiten vinden plaats in 2017.

9. Toelichting jaarrekening

Impuls is een besloten vennootschap met als aandeelhouders de Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten. Als organisatie is Impuls niet op winst gericht, maar wil financieel wel gezond blijven. De opbrengsten van Impuls bestaan uit een jaarlijkse subsidie van de Provincie Zeeland, bijdragen van aandeelhouders en specifieke projectopbrengsten. Deze projectopbrengsten hebben een incidenteel karakter en beslaan meer dan de helft van de totale opbrengsten van Impuls.

Om economische ontwikkelingen en projecten te kunnen blijven aanjagen is het belangrijk dat deze additionele geldstroom gecontinueerd blijft. De afgelopen drie jaren heeft het Ministerie van Economische Zaken een projectsubsidie van 300.000 euro verstrekt voor de versterking van het innovatieve mkb in Zeeland. Het ministerie heeft toegezegd deze bijdrage vanaf 2017 om te zetten in een structurele bijdrage voor Impuls. Voor Impuls is dit een belangrijke, positieve beslissing geweest, omdat hierbij het beleid voor de langere termijn verder vorm kan worden gegeven.

Over 2016 is er een positief resultaat behaald van 539 euro. Het eigen vermogen van Impuls bedraagt 651.352 euro en het vreemd vermogen 1.523.045 euro. Het vreemd vermogen is voornamelijk kortlopend van aard (94%) en bestaat voor een groot deel uit vooruit ontvangen projectsubsidies.

Voor de komende jaren staat Impuls er financieel gezond voor!

Balans per 31 december 2016

ACTIEF	2016	2015
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa	70.043	15.361
Financiële vaste activa	<u>8.852</u>	<u>8.852</u>
Som der vaste activa	<u>78.895</u>	<u>24.213</u>
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen:		
Handelsdebiteuren	188.694	20.486
Vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	444.544	359.926
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>345.269</u>	<u>518.207</u>
	978.506	898.618
Liquide middelen	<u>1.116.995</u>	<u>1.359.079</u>
Som der vlottende activa	2.095.501	2.257.697
TOTAAL	2.174.396	2.281.910
PASSIEF		
EIGEN VERMOGEN		
Geplaatst kapitaal	150.000	150.000
Overige reserves	500.813	308.933
Onverdeeld resultaat	<u>539</u>	<u>191.880</u>
	651.352	650.813
VOORZIENINGEN		
Overige voorzieningen	84.046	114.816
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Crediteuren	379.348	214.524
Belastingen en premies	108.969	54.204
Overige schulden en overlopende passiva	<u>950.681</u>	<u>1.247.554</u>
	1.438.999	1.516.281
TOTAAL	2.174.396	2.281.910

Winst- en verliesrekening 2016

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
OPBRENGSTEN			
Subsidie Provincie Zeeland	1.097.715	1.097.715	1.076.192
Bijdragen aandeelhouders	449.125	447.730	502.948
Opbrengsten uit projecten	1.790.000	2.035.341	2.152.930
SOM DER BEDRIJFSOPBRENGSTEN	3.336.840	3.580.787	3.732.070
KOSTEN			
Projectkosten	1.795.815	1.922.054	1.924.015
Personeelskosten	1.222.000	1.338.781	1.293.938
Overige bedrijfskosten	312.025	303.107	323.662
Afschrijvingen	12.000	17.958	11.355
SOM DER BEDRIJFSLASTEN	3.341.840	3.581.899	3.552.970
BEDRIJFSRESULTAAT	-5.000	-1.112	179.100
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	5.000	2.466	13.446
Rentelasten en soortgelijke kosten	-	681	665
	5.000	1.785	12.781
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSVOERI VOOR BELASTINGEN	-	673	191.880
Vennootschapsbelasting	-	134	n.v.t.
RESULTAAT NA BELASTINGEN	-	539	191.880

De balans per 31 december 2016 en de winst- en verliesrekening over 2016 zijn ontleend aan de jaarrekening 2016 van NV Economische Impuls Zeeland. Daarop is door Rijkse Accountants op 21 april 2017 een goedkeurende controleverklaring afgegeven.

NV Economische Impuls Zeeland

Jaarrekening 2016

**vastgesteld in de Algemene vergadering van
Aandeelhouders van xx mei 2017**

accountants
& adviseurs
Rijkse

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

Inhoudsopgave

Inhoud

1. Algemeen.....	5
2 Financiële positie.....	6
3 Kengetallen	7
4 Directieverslag	8
5 Balans per 31 december 2016 (voor winstbestemming).....	10
6 Winst-en-verliesrekening over 2016	11
7 Kasstroomoverzicht.....	12
8 Toelichting waarderingsgrondslagen	13
9 Toelichting balans	16
10 Toelichting winst-en-verliesrekening.....	21
11. WNT-verantwoording 2016.....	26
12. Resultaatbestemming 2016	29
13. Gebeurtenissen na balansdatum:.....	30
14a. Controleverklaring	31
14b. Statutaire winstbestemming	34

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraat voor
waarmerkingsdoelenden

1. Algemeen

Voor u ligt de jaarrekening 2016 van NV Economische Impuls Zeeland, hierna te noemen Impuls. Impuls is statutair opgericht per akte d.d. 2 juli 2007.

Belangrijkste doelstelling van Impuls is het ontwikkelen en realiseren van structuurversterkende projecten en het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid in Zeeland. Impuls ontvangt daarvoor subsidiebijdragen van overheden, het bedrijfsleven en kennisinstellingen.

2 Financiële positie

De financiële positie kan aan de hand van de balans per 31 december 2016 als volgt worden weergegeven (bedragen x € 1.000):

	2016	2015	
<i>Vermogen op lange termijn</i>			
Eigen vermogen	651	651	
Voorzieningen	84	114	
Totaal vermogen	735	765	
<i>Vastgelegd op lange termijn:</i>			
Vaste activa:			
Financiële vaste activa	9	9	
Materiële vaste activa	70	15	
	79	24	
<i>Beschikbaar voor financiering van het werkkapitaal:</i>	656	741	
Vorderingen	979	899	
Liquide middelen	1.117	1.359	
	2.096	2.258	
Kortlopende schulden	1.439	1.516	
Werkkapitaal	656	741	

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het in de jaarrekening opgenomen kasstroomoverzicht.

3 Kengetallen

De onderstaande kengetallen zijn ontleend aan de balans en winst- en verliesrekening. Voor zover niet anders vermeld luiden bedragen in duizenden euro's.

	2016	2015	2014	2013	2012
Eigen vermogen	651	651	459	386	371
Werkkapitaal	657	742	760	757	421
Kasstroom uit operationele activiteiten	-169	-1.167	817	1041	253
Cashflow	18	203	87	27	92
CURRENT RATIO					
Vlottende activa/kortlopende schulden	1,46	1,49	1,36	1,52	1,32
SOLVABILITEIT					
Eigen vermogen/totaal vermogen	30,0%	28,5%	14,6%	16,4%	21,1%
PERSENELE OMVANG					
Aantal fte per 31-12	16,40	15,45	14,85	12,80	11,50
- voor projectmanagers/directie	9,55	9,50	8,80	8,05	7,20
- voor acquisitietaak	3,85	2,85	2,95	2,35	2,45
- voor officemanagement/financien	3,00	3,10	3,10	2,40	1,85

De personele omvang is uitgedrukt in full team equivalenten. Hierbij is het aantal werkdagen dat de medewerkers in dienst zijn, het uitgangspunt. Dit aantal dagen wordt gerelateerd aan een volledige werkweek. De formatie is per 31 december weergegeven. Dit is een momentopname.

Twee medewerkers, die in dienst zijn bij Impuls, werken gedeeltelijk voor de Stichting Kenniswerf Zeeland / Dok41 (1,5 fte met als peildatum 31 december 2016).

4 Directieverslag

Algemeen:

De kerntaken van Impuls richten zich op het versterken van de Zeeuwse economie. In 2016 zijn hiertoe verschillende projecten in Zeeland geïnitieerd en uitgevoerd, verkenningen uitgevoerd naar kansrijke ontwikkelingen en zijn acquisitie-activiteiten ondernomen om bedrijven aan te trekken om zich in Zeeland te vestigen.

Organisatie

Impuls is een naamloze vennootschap. De aandelen zijn in handen van de Provincie Zeeland, de dertien gemeentes in Zeeland en de Stichting Innovatiehuis. De Raad van Commissarissen bestaat uit drie personen; er is eenhoofdige directie. Impuls is 100% aandeelhouder van het Investeringsfonds Zeeland BV. In deze BV zijn het project InnoGo en de deelneming in Zeeuws investeringsfonds BV ondergebracht. Voor het Investeringsfonds wordt een afzonderlijke jaarrekening opgesteld.

Eind 2016 bedroeg de formatie in totaal 16,4 FTE. Ten opzichte van 2015 is de formatie per saldo uitgebreid met 0,95 fte. In de loop van 2016 zijn een projectleider Logistiek & Maintenance en een junior acquisitiemedewerker aangesteld. Eind 2016 is een projectleider voor DOK41/Kenniswerf aangesteld die geheel gedetacheerd wordt aan deze stichting. Daarnaast is een projectleider Vrijtijdseconomie halverwege 2016 uit dienst gegaan.

Naast personeelsleden die in dienst zijn van Impuls worden ook tijdelijke projectmanagers ingehuurd die een groot netwerk hebben in Zeeland. Met deze mix kan Impuls flexibel en snel mensen inzetten op projecten. Zoals reeds vermeld is het laatste jaar de verhouding tussen intern en extern personeel wel veranderd uit het oogpunt van kostenbesparing.

Financieel:

Resultaat 2016:

Over 2016 heeft Impuls een heel licht positief resultaat behaald, namelijk € 539. Er was een neutraal resultaat begroot. Ten opzichte van de begroting 2016 zijn er op een aantal posten over- en onderschrijdingen.

Op de directe projectopbrengsten- en kosten is een positief resultaat behaald van € 113.288. Een groot deel hiervan bestaat uit opbrengsten van projecten die al afgesloten waren in 2015 maar door de subsidiegever afgerekend zijn in 2016. Voor deze projecten, waaronder Logistic Accelerator, werd een lagere subsidie verwacht. Daarnaast zijn een aantal projecten doorgegaan waarvan bij het opstellen van de begroting onzeker was of ze gehonoreerd zouden worden door de subsidiegever.

Het doorgaan van de nieuwe projecten heeft mede geleid tot een overschrijding op de interne salariskosten. De salariskosten zijn daarnaast gestegen door de trapsgewijze invoering van een eindejaarsuitkering. Begin 2016, na het opstellen van de begroting, is besloten om in lijn met de cao van de Provincie, vanaf 2015 gefaseerd een eindejaarsuitkering te verstrekken aan het personeel. Over 2015 is 3% van het bruto-salaris verstrekt en over 2016 6%. Belangrijke voorwaarde is wel dat de eindejaarsuitkering alleen uitgekeerd wordt als het resultaat dit toelaat.

De overige personeelskosten zijn gestegen door de inhuur van een externe voor een moeilijk vervulbare vacature. Daarnaast is in 2016 geïnvesteerd in nascholing.

Bij de overige bedrijfskosten valt op dat er meer acquisitiekosten zijn gemaakt dan begroot.

De NFIA heeft dit jaar een masterclass georganiseerd in de abdij. Impuls is gevraagd om een deel van de kosten voor haar rekening te nemen. Ook zijn in 2016 extra communicatiekosten gemaakt. In 2016 is een herpositioneringstraject uitgevoerd en is gestart met de vervanging van de website. Deze meerkosten worden gecompenseerd door lagere huisvestingskosten. Impuls is in maart 2016 verhuisd naar de Kenniswerf in Vlissingen. Met de verhuurder is overeengekomen dat er pas vanaf november huur betaald moest worden. Dit heeft een forse, incidentele kostenbesparing opgeleverd.

Financiële positie

Uit het balansstotaal per 31 december 2016 valt op dat de totale activa met € 107.514,- (5%) zijn afgenomen. De kortlopende schulden zijn afgenomen doordat begin 2016 een tweetal grote projecten zijn afgerekend waarbij Impuls als penvoerder de restantsubsidies heeft doorgesluisd naar de andere projectpartners. Het betreft Industriële Algenteelt en Revitalisering Verblijfsrecreatie.

De solvabiliteit is licht toegenomen in 2016. De solvabiliteit wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen. Eind 2016 is de solvabiliteit 30%, dit is 1,5% hoger dan eind 2015.

Financiën na 2016

Meer dan de helft van inkomsten van Impuls bestaat uit incidentele projectopbrengsten. Voor een groot deel staan hier directe projectkosten tegenover, echter deze opbrengsten worden ook ingezet ter financiering van het interne personeel en van reguliere bedrijfskosten. Voor Impuls is het daarom belangrijk dat deze additionele inkomstenstroom gecontinueerd blijft. De afgelopen drie jaren heeft het ministerie van Economische Zaken een projectsubsidie van in totaal € 904.000 verstrekt voor de versterking van het innovatieve MKB in Zeeland. Het Ministerie heeft toegezegd om deze bijdrage om te zetten in een structurele bijdrage voor Impuls als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) vanaf 2017. Voor Impuls is dit een belangrijke, positieve beslissing geweest. Met deze bijdrage kan het beleid voor de langere termijn verder vorm gegeven worden.

Risico's en onzekerheden:

De belangrijkste onzekerheid van Impuls is de continuïteit van de projectinkomsten. Als Europese, landelijke en regionale overheden hun beleidsprioriteiten wijzigen, kan dat negatieve gevolgen hebben voor Impuls. Impuls anticipeert hierop door te werken met een flexibele schil van externe medewerkers. Daarnaast is de inkomstenstroom voor een belangrijk groot deel geborgd voor de komende drie jaren (zie ook de toelichting bij Financiën na 2016).

Het risico op oninbaarheid van uitstaande vorderingen is tot op heden minimaal geweest. Het merendeel van de vorderingen is op Europese overheden, Ministeries, de Provincie, Zeeuwse gemeenten of participanten. Zij komen hun betalingsverplichtingen goed na en betalen binnen de afgesproken betalingstermijn.

De vennootschap maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten.

Met betrekking tot wet- en regelgeving zijn er momenteel geen wetten die een risico zouden kunnen vormen. De ontwikkelingen worden gevolgd en, indien nodig, worden het beleid en de interne procedures hierop aangepast.

De bovengenoemde risico's en onzekerheden hebben naar verwachting geen invloed op de continuïteit van de onderneming.

Vlissingen, 21 april 2017
J.D. ten Voorde, algemeen directeur .

5 Balans per 31 december 2016 (voor winstbestemming)

ACTIEF	Ref	2016	2015
VASTE ACTIVA			
Materiële vaste activa	(1)	70.043	15.361
Financiële vaste activa	(2)	<u>8.852</u>	<u>8.852</u>
Som der vaste activa		<u>78.895</u>	<u>24.213</u>
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorderingen:			
Handelsdebiteuren	(3)	188.694	20.486
Vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	(4)	444.544	359.926
Overige vorderingen en overlopende activa	(5)	<u>345.269</u>	<u>518.207</u>
		978.506	898.618
Liquide middelen	(6)	<u>1.116.995</u>	<u>1.359.079</u>
Som der vlottende activa		2.095.501	2.257.697
TOTAAL		2.174.396	2.281.910

PASSIEF		2016	2015
EIGEN VERMOGEN			
Geplaatst kapitaal	(7)	150.000	150.000
Overige reserves	(8)	500.813	308.933
Onverdeeld resultaat	(9)	<u>539</u>	<u>191.880</u>
		651.352	650.813
VOORZIENINGEN			
Overige voorzieningen	(10)	84.046	114.816
KORTLOPENDE SCHULDEN			
Crediteuren	(11)	379.348	214.524
Belastingen en premies	(12)	108.969	54.204
Overige schulden en overlopende passiva	(13)	<u>950.681</u>	<u>1.247.554</u>
		1.438.999	1.516.281
TOTAAL		2.174.396	2.281.910

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

A

6 Winst-en-verliesrekening over 2016

	Ref	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
OPBRENGSTEN				
Subsidie Provincie Zeeland	(14)	1.097.715	1.097.715	1.076.192
Bijdragen aandeelhouders	(15)	449.125	447.730	502.948
Opbrengsten uit projecten	(16)	1.790.000	2.035.341	2.152.930
SOM DER BEDRIJFSOPBRENGSTEN		3.336.840	3.580.787	3.732.070
KOSTEN				
Projectkosten	(17)	1.795.815	1.922.054	1.924.015
Personeelskosten	(18)	1.222.000	1.338.781	1.293.938
Overige bedrijfskosten	(19)	312.025	303.107	323.662
Afschrijvingen	(20)	12.000	17.958	11.355
SOM DER BEDRIJFSLASTEN		3.341.840	3.581.899	3.552.970
BEDRIJFSRESULTAAT		-5.000	-1.112	179.100
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	(21)	5.000	2.466	13.446
Rentelasten en soortgelijke kosten	(22)	-	681	665
		5.000	1.785	12.781
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING VOOR BELASTINGEN		-	673	191.880
Vennootschapsbelasting	(23)	-	134	n.v.t.
RESULTAAT NA BELASTINGEN		-	539	191.880

7 Kasstroomoverzicht

	2016	2015
	€	€
Resultaat na belastingen	539	191.880
Afschrijvingen (incl. desinvesteringen)	<u>17.958</u>	<u>11.355</u>
Cashflow	18.496	203.235
Mutatie voorzieningen	-30.770	-89.916
Mutatie vorderingen	-79.888	-315.172
Mutatie langlopende schulden	-	-388.311
Mutatie kortlopende schulden	<u>-77.282</u>	<u>-576.888</u>
	<u>-187.940</u>	<u>-1.370.288</u>
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN	<u>-169.444</u>	<u>-1.167.053</u>
Investerings in financiële vaste activa	-	264.500
Investerings in materiële vaste activa	-36.532	-8.783
Desinvesteringen in materiële vaste activa	<u>-36.107</u>	<u>-</u>
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN	<u>-72.639</u>	<u>255.717</u>
Netto kasstroom (mutatie liquide middelen)	-242.083	-911.336
Beginstand liquide middelen	1.359.079	2.270.415
Eindstand liquide middelen	<u>1.116.995</u>	<u>1.359.079</u>

8 Toelichting waarderingsgrondslagen

Algemeen

Activiteiten

NV Economische Impuls Zeeland is gevestigd op de Edisonweg 37 D1 in Vlissingen. De activiteiten van Impuls bestaan voornamelijk uit het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse (kennis)economie, met groei van werkgelegenheid door uitvoering van concrete projecten en door acquisitie van bedrijven en investeringen van elders.

De vennootschap is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 22064282.

Overzicht kapitaalbelangen

Een overzicht van de gegevens vereist op grond van de artikelen 2:379 en 2:414 BW is onderstaand opgenomen:

Niet in de consolidatie betrokken groepsmaatschappijen

Naam, statutaire zetel	Aandeel in het (geplaatst) kapitaal	Reden voor niet opnemen in consolidatie
	%	
Investeringsfonds Zeeland B.V. Middelburg	100	2:407 Lid 2

Vrijstelling consolidatie kleine groep (artikel 2:204 Lid 2)

Bij consolidatie zou de vennootschap kwalificeren als een 'kleine' rechtspersoon. Op grond van de vrijstelling ingevolge artikel 2:407 lid 2 BW is geen geconsolideerde jaarrekening opgesteld. Voor de hierboven vermelde groepsmaatschappij wordt derhalve een afzonderlijke vennootschappelijke jaarrekening opgemaakt.

Verbonden partijen

Naast Investeringsfonds Zeeland BV wordt de Provincie Zeeland als verbonden partij van Impuls aangemerkt. De provincie heeft een resultaatssubsidie over 2016 beschikbaar gesteld van € 1.097.715. Aan deze subsidie zijn concrete prestatieafspraken gekoppeld.

Met de verbonden partijen zijn de onderlinge transacties "at-arms-length" bepaald.

Toelichting op de grondslagen voor de jaarrekening

Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Verslaggevingstelsel

Het toegepaste verslaggevingstelsel is gebaseerd op de wettelijke voorschriften weergegeven in Titel 9 Boek 2 BW, alsmede op de richtlijnen voor de jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Begroting en vergelijkende cijfers

In de winst- en verliesrekening is ook de begroting 2016 opgenomen. Op basis van wet- en regelgeving is dit niet verplicht, maar gegeven de toegevoegde waarde voor de gebruikers van de jaarrekening is besloten de begroting op te nemen.

Vennootschapsbelasting:

Op grond van de Wet op de Vennootschapsbelasting 2016 zou de vennootschap vanaf 2016 in principe aan de vennootschapsbelasting onderworpen zijn. Impuls heeft hiertegen bij de Belastingdienst bezwaar aangetekend omdat zij van mening is dat zij, gezien de aard van kernactiviteiten, uitvoerende taken van subsidieverstrekkingen uitvoert. Op grond hiervan zou een vrijstelling van toepassing moeten zijn voor de vennootschapsbelasting. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening loopt dit bezwaarschrift nog. Uit hoofde van het voorzichtigheidsprincipe is over het resultaat voor belastingen wel de vennootschapsbelastinglast verantwoord.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

a. Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingprijzen onder aftrek van op de geschatte economische gebruiksduur gebaseerde afschrijvingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de verwachte gebruiksduur rekening houdend met de restwaarde. Hierbij wordt de lineaire afschrijvingsmethode gehanteerd. De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de kostprijs minus een eventuele restwaarde. Afschrijvingen vangen aan op het moment dat activa in gebruik worden genomen.

b. Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend

Vermogensmutatiemethode

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden vanaf het moment van verwerving gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode.

Netto-vermogenswaarde

Deze deelnemingen worden volgens deze methode in de balans opgenomen tegen het aandeel van de vennootschap in de netto-vermogenswaarde vermeerderd met haar aandeel in de resultaten van de deelnemingen vanaf het moment van verwerving. Deze netto-vermogenswaarde wordt bepaald volgens de grondslagen van de deelnemende rechtspersoon zoals vermeld in deze jaarrekening.

c. Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van een eventuele voorziening voor oninbaarheid.

d. Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

e. Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Een substantieel deel van de opbrengsten van Impuls bestaan uit opbrengsten uit projecten. Deze opbrengsten stelt de subsidiegever na afloop van het project definitief vast. Omdat alle uitgaven voor het project dan al gedaan zijn, loopt Impuls een financieel risico als niet alle projectuitgaven goedgekeurd worden. In verband hiermee is vanaf 2012 besloten om een voorziening te vormen voor dit risico.

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraf voor
waarmerkingsdoeleinden

f. Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Hieronder zijn opgenomen de schulden met een looptijd korter dan 1 jaar.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

a. Bedrijfsopbrengsten

Hieronder zijn opgenomen de bijdragen van de participanten en van derden, waaronder tevens subsidiebijdragen van de provincie Zeeland en diverse subsidieprogramma's zijn begrepen. De ontvangen bijdragen worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

b. Kosten

De kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben en zijn bepaald op basis van verkrijgingprijzen.

c. Pensioenregeling

De bij de vennootschap van toepassing zijnde pensioenregeling wordt getypeerd als een zogenaamde toegezegde pensioenregeling. De vennootschap kan actuariële risico's en beleggingsrisico's lopen over tot en met de balansdatum toegezegde pensioenrechten. Dit doet zich als de verzekeraar de parameters wijzigt of als een nieuwe medewerker een beroep doet op waardeoverdracht.

Op grond van voor kleine rechtspersonen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen heeft verwerking in de jaarrekening plaatsgevonden als toegezegde bijdrageregeling. De consequentie hiervan is dat uitsluitend de over het verslagjaar verschuldigde premies ten laste van de winst-en-verliesrekening zijn verwerkt. Dit betekent voorts dat niet alle risico's die met deze pensioenregeling samenhangen tot uiting zijn gebracht in de jaarrekening.

d. Belastingen

De vennootschapsbelasting wordt berekend tegen het geldende tarief over het resultaat van het boekjaar, waarbij rekening wordt gehouden met permanente verschillen tussen de winstberekening volgens de jaarrekening en de fiscale winstberekening, en waarbij actieve belastinglatenties (indien van toepassing) slechts worden gewaardeerd voor zover de realisatie daarvan waarschijnlijk is.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

9 Toelichting balans

1. Materiële vaste activa

Het verloop gedurende het boekjaar kan als volgt worden weergegeven:

Andere vaste bedrijfsmiddelen	ICT €	Inventaris €	Verbouwing €	Totaal €
<i>Stand per 1 januari</i>				
Aanschaffingswaarde	49.074	15.090	-	64.164
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-36.599	-12.204	-	-48.803
	<u>12.475</u>	<u>2.886</u>	<u>-</u>	<u>15.361</u>
<i>Mutaties</i>				
Investeringen	29.839	17.900	24.900	72.639
Afschrijvingen	-10.222	-3.585	-4.150	-17.958
Waardeverminderingen	-	-	-	-
	<u>19.617</u>	<u>14.315</u>	<u>20.750</u>	<u>54.682</u>
<i>Stand per 31 december</i>				
Aanschaffingswaarde	78.913	32.990	24.900	136.803
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-46.821	-15.789	-4.150	-66.761
	<u>32.092</u>	<u>17.201</u>	<u>20.750</u>	<u>70.043</u>

De afschrijvingen zijn gebaseerd op de volgende geschatte economische gebruiksduur van de materiële vaste activa:

- Verbouwingen 5 jaar
- Inventaris 5 jaar
- Apparaten en centrales 5 jaar
- ICT, pc's en laptops 3 jaar

2. Financiële vaste activa

	2016 €	2015 €
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	8.852	8.852
Totaal	8.852	8.852

Dit betreft de deelneming in het Investeringsfonds Zeeland BV (100%) te Middelburg.

Vorderingen

3. Handelsdebiteuren

Onder deze post zijn de te vorderen bedragen van deelnemers uit het bedrijfsleven opgenomen. Een voorziening voor incourantheid wordt niet noodzakelijk geacht.

Rijkse
& adviseurs

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

A

4. Vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen

	2016	2015
	€	€
Rekening-courant Investeringsfonds Zeeland BV	414.471	350.531
Vorderingen op participanten	30.073	9.395
Totaal	444.544	359.926

Onder de vorderingen op participanten zijn te vorderen bedragen van participanten (aandeelhouders) opgenomen. Het betreft de vorderingen voor projecten waaraan de participanten een financiële bijdrage verstrekken aan Impuls. Over de vorderingen wordt geen rente berekend.

5. Overige vorderingen en overlopende activa

	2016	2015
	€	€
Nog te ontvangen subsidies	103.506	314.685
Vooruitbetaalde kosten	232.006	191.172
Nog te ontvangen bedragen	4.263	12.150
Overige vorderingen	5.494	200
Totaal	345.269	518.207

6. Liquide middelen

	2016	2015
	€	€
Rabobank Bedrijfs Bonus	562.687	798.393
ABN Amro Bedrijfs Bonus	509.248	508.355
ABN Amro Rekening-Courant	30.373	30.580
Rabobank Rekening-Courant	14.479	21.643
Kasgeld	208	108
Totaal	1.116.995	1.359.079

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De per 31 december 2016 aanwezige liquide middelen staan ter vrije beschikking van de onderneming.

Eigen vermogen

7. Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 750.000 en is verdeeld in 750.000 gewone aandelen van nominaal € 1,00. Daarvan zijn 150.000 aandelen geplaatst en volgestort, ofwel € 150.000.

8. Overige reserves

Het verloop van de overige reserves kan als volgt worden weergegeven:

	2016	2015
	€	€
	€	€
Stand 1 januari	308.933	236.277
Resultaatverdeling voorgaand boekjaar	191.880	72.655
Stand 31 december	500.813	308.933

9. Onverdeeld resultaat

Het verloop van het onverdeelde resultaat kan als volgt worden weergegeven:

	2016	2015
	€	€
	€	€
Stand 1 januari	191.880	72.655
Resultaat boekjaar	539	191.880
Resultaatbestemming voorgaand boekjaar	-191.880	-72.655
Stand 31 december	539	191.880

10. Voorzieningen

	2016	2015
	€	€
Overige voorzieningen (voor projectrisico's)	84.046	114.816
Totaal	84.046	114.816

	2016	2015
	€	€
Stand 1 januari	114.816	204.732
Dotatie	-30.770	-89.916
Stand 31 december	84.046	114.816

De looptijd van de voorzieningen is afhankelijk van de looptijd van de diverse projecten. De looptijd is overwegend langlopend.

11. Crediteuren

Dit bedrag betreft het geheel aan openstaande facturen per balansdatum.

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

12. Belastingen en premies sociale verzekeringen

	2016	2015
	€	€
Loonheffing en premieheffingen	92.643	53.658
BTW	16.192	546
Vennootschapsbelasting	134	
Totaal	108.969	54.204

13. Overige schulden en overlopende passiva

	2016	2015
	€	€
Vooruitontvangen subsidies	716.854	1.022.381
Nog te betalen DOK/Kenniswerf	108.000	-
Reservering vakantiegeld	41.736	43.421
Nog te betalen projectkosten	35.224	47.190
Reservering vakantiedagen	21.894	22.734
Reservering accountantskosten	13.650	14.750
Nog te betalen jaarverslag	4.440	5.000
Vooruitontvangen bijdragen aandeelhouders	5.000	-
Nog te betalen promotie en acquisitie	1.150	-
Overige schulden en overlopende passiva	2.732	7.827
Nog te betalen huisvestingskosten	-	52.700
Nog te betalen personeelskosten	-	31.551
Totaal	950.681	1.247.554

Niet in de balans opgenomen verplichtingen en gestelde zekerheden

HUUROVEREENKOMST E-PROPERTY

Impuls huurt kantoorruimte op de Kenniswerf in Vlissingen van E-Property. Hiervoor is een huurovereenkomst aangegaan met een looptijd van vijf jaar. De huurprijs bedraagt op jaarbasis € 52.500 (prijspeil 2016).

SUBSIDIE PROVINCIE ZEELAND

Aan de subsidie van de provincie Zeeland zijn inhoudelijke resultaatafspraken gekoppeld. Pas ná vaststelling door de provincie Zeeland van de mate waarin deze resultaten 2016 behaald zijn, wordt de subsidie definitief vastgesteld en vindt eventuele afrekening plaats. Het geheel aan activiteiten en behaalde resultaten over deze jaren van Impuls overziend, lijkt het de directie aannemelijk dat de subsidie zal worden vastgesteld op het in de subsidiebeschikking toegezegde bedrag van € 1.097.715 over 2016.

FISCALE EENHEID

N.V. Economische Impuls Zeeland is opgenomen in de fiscale eenheid voor de omzetbelasting tezamen met Investeringsfonds Zeeland B.V. (opgericht d.d. 7 juli 2015). Op grond van de Invorderingswet zijn de vennootschap en de met haar gevoegde dochteronderneming ieder hoofdelijk aansprakelijk voor terzake door de combinatie verschuldigde belasting.

LEASEVERPLICHTING

In 2015 is een leaseovereenkomst aangegaan voor een auto. De jaarlijkse verplichting is € 14.120 (prijspeil 2016). De looptijd van de overeenkomst is korter dan vijf jaar.

10 Toelichting winst-en-verliesrekening

14. Subsidie Provincie Zeeland

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Resultaatsubsidie Provincie Zeeland	1.097.715	1.097.715	1.076.192
Totaal	1.097.715	1.097.715	1.076.192

Ten opzichte van vorig jaar bedraagt de procentuele verandering : 2,00% -1,43%

De bijdrage van de Provincie Zeeland wordt jaarlijks geïndexeerd voor prijsinflatie.

15. Bijdragen aandeelhouders

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Bijdragen gemeenten	380.621	380.726	380.621
Bijdragen kennisinstellingen	45.500	31.500	45.500
Dow Benelux	12.500	12.500	12.500
Rabobank	-	12.500	12.500
ABN Amro	10.504	10.504	10.504
Kamer van Koophandel	-	-	41.323
Totaal	449.125	447.730	502.948

Ten opzichte van vorig jaar bedraagt de procentuele verandering : -10,98% -3,26%

De Kamer van Koophandel Zuidwest-Nederland is eind 2013 uitgetreden als aandeelhouder van Impuls. Dit in verband met de samenvoeging van de landelijke kamers tot een zelfstandig bestuursorgaan. De kamer heeft tot en met 2015 haar bijdrage betaald aan Impuls.

De bijdrage van ROC Scalda was tot en met 2015 nog gebaseerd op de bijdragen van het voormalige ROC Zeeland en het ROC Westerschelde. Vanaf 2016 betaalt Scalda hetzelfde bedrag als de Hogeschool Zeeland. Dit verklaart de afname van de bijdragen van de kennisinstellingen.

16. Opbrengsten uit projecten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Projectopbrengsten	1.790.000	2.035.341	2.152.930
Totaal	1.790.000	2.035.341	2.152.930

De projectopbrengsten zijn licht gedaald ten opzichte van vorig jaar. Ten opzichte van de begroting zijn de opbrengsten hoger. Het is altijd lastig om een inschatting te maken van de begrote inkomsten omdat gedurende het jaar projecten kunnen worden opgestart die ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet bekend waren. Daarnaast wordt bij projecten met een looptijd langer dan één jaar, de opbrengst naar dat betreffende jaar, berekend o.b.v. de activiteiten die in dat jaar plaatsvinden. Dat is vooraf lastig in te schatten.

17. Projectkosten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Gefinancierd via projectsubsidies	1.795.815	1.952.823	2.013.932
Dotatie voorziening projectrisico's	-	-30.770	-89.916
Totaal	1.795.815	1.922.054	1.924.015

Onder de projectkosten zijn begrepen de directe kosten, niet-zijnde de loon- en salariskosten of bureaunkosten, die gemaakt worden om projecten te initiëren, op te starten en uit te voeren. Voorbeelden van kostensoorten zijn de inhuur van externe projectleiders en adviseurs, verstrekte kennischeques, verstrekte biobased vouchers, onderzoeksopdrachten of specifieke communicatiekosten voor het project.

De projectkosten zijn, analoog aan de projectopbrengsten, licht gedaald ten opzichte van 2015. Ten opzichte van de begroting zijn de kosten hoger. Voor de afwijking ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar de toelichting bij de projectopbrengsten.

18. Personeelskosten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Lonen en salarissen	1.075.000	1.138.009	1.065.142
Reiskosten	80.000	82.638	87.902
Overige personeelskosten	67.000	118.133	140.894
Totaal	1.222.000	1.338.781	1.293.938

De specificatie van de personeelskosten is als volgt (zie 18a t/m 18gc):

18a. Lonen en salarissen

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Brutosalarissen	810.000	866.322	833.082
Sociale lasten	117.000	146.537	132.667
Pensioenpremies	84.000	91.426	77.127
Mutatie reservering vakantiegeld	64.000	64.035	65.574
Mutatie reservering vakantiedagen	-	-686	10.057
Inh. ouderschapsverlof en uitk.ziekengeld	-	-29.624	-53.364
Totaal	1.075.000	1.138.009	1.065.142

Het gemiddelde aantal fte over 2016 is 15,0 fte en over 2015 15,4 fte. Per saldo is een lichte daling van 0,4 fte. De daling vertaalt zich niet in lagere loonkosten. Dit komt door de gemiddelde stijging van de salarissen.

18b. Reiskosten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Reiskosten	80.000	82.638	87.902
Totaal	80.000	82.638	87.902

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

18c. Overige personeelskosten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Inhuur externen voor overige taken	10.000	38.126	84.060
Ziekteverzuimverzekering	26.000	25.618	24.542
Opleidingskosten	11.000	32.357	13.473
Kosten werving en selectie	10.000	8.713	6.728
Overige	10.000	13.319	12.092
Totaal	67.000	118.133	140.894

De kosten voor Inhuur externen bestaan uit de vervanging van een vacature die niet gelijk ingevuld kon worden. In 2016 is fors geïnvesteerd in bijscholing en training van het personeel.

19. Overige bedrijfskosten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Overige bedrijfskosten	312.025	303.107	323.662
Totaal	312.025	303.107	323.662

De specificatie van de overige bedrijfskosten is als volgt (zie 19a t/m 19g):

19a. Promotie & Acquisitie

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Directe acquisitiekosten	100.000	115.568	111.280
Totaal	100.000	115.568	111.280

De acquisitiekosten waren hoger dan begroot. Belangrijkste reden is dat de NFIA dit jaar een masterclass heeft georganiseerd in de abdij. Impuls is gevraagd om een deel van de kosten voor haar rekening te nemen. Daarnaast doet Impuls in 2015 en 2016 mee aan het Investor Relations programma. Doel van dit programma is het versterken van het accountmanagement bij buitenlandse bedrijven, o.a. door hen te ondersteunen bij uitbreidingsprojecten en hen in te zetten bij de werving van nieuwe investeerders in Zeeland. Hiervoor zijn extra kosten gemaakt.

19b. Huisvesting

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Huur pand (incl. energie en servicekst)	57.000	19.151	42.901
Overige huisvestingskosten	5.000	-3.258	32.700
Totaal	62.000	15.893	75.601

Impuls is in maart 2016 verhuisd naar de Kenniswerf in Vlissingen. Met de verhuurder is overeengekomen dat er pas vanaf november huur betaalt moest worden. Dit heeft een forse, incidentele kostenbesparing opgeleverd.

Ten tijde van het opstellen van de begroting was nog niet bekend dat Impuls zou gaan verhuizen. Hierdoor was de verbouwing niet begroot. De investering wordt in vijf jaar afgeschreven.

In de post overige huisvestingskosten zit een vrijval voor verhuiskosten. Bij het opstellen van de jaarrekening 2015 is hiervoor een reservering gemaakt. De werkelijke kosten waren uiteindelijk lager.

19c. ICT

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Software, systeembeheerd en advies	20.000	27.910	20.502
Totaal	20.000	27.910	20.502

In 2016 zijn de pc's en laptops van de medewerkers vervangen. De investering is binnen het begrote bedrag gebleven. De installatie van de nieuwe kantoorautomatisering heeft wel meer gekost dan begroot. Deze kosten zijn niet geactiveerd maar staan onder de systeembeheerderskosten. Daarnaast zijn de licentieprijsen gestegen.

19d. Telefonie en internet

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Telefonie en internet	8.000	12.567	8.925
Totaal	8.000	12.567	8.925

De belkosten waren hoger dan begroot. In de begroting 2017 is rekening gehouden met de toename.

19e. Communicatie

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Communicatiekosten	25.000	33.182	10.398
Totaal	25.000	33.182	10.398

In 2016 een herpositioneringstraject uitgevoerd. Hieruit is naar voren gekomen dat de website vervangen moet worden. De website draait namelijk op een verouderd CRM, waardoor de structuur niet meer aan te passen is aan de eisen van deze tijd. De nieuwe website wordt, vanuit een open source CRM, opgebouwd zodat deze zowel vanaf een (desktop)computer, mobiele telefoon als tablet goed wordt weergegeven. De kosten van 2016 zijn door het herpositioneringstraject en de website hoger uitgevallen.

19f. Organisatiekosten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Kantoorkosten	15.000	15.327	9.138
Congressen/seminars	4.000	10.938	8.462
Advieskosten	8.000	5.724	10.522
Catering en vergaderkosten	4.000	3.851	3.026
Assuranties	4.000	3.620	2.977
Overige kosten	1.000	-1	195
Totaal	36.000	39.460	34.319

In 2016 heeft Impuls meebetaald aan de organisatie van de oesterpartij in Den Haag. Dit was niet begroot. De kosten zijn verantwoord onder de post Congressen/seminars.

19g. Accountant en RvC

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Vergoeding voor de Raad van Commissarissen incl. reiskosten	42.000	40.837	41.819
Accountantskosten, kosten opstellen jaarrekening en financiële adviezen	19.025	17.690	20.817
Totaal	61.025	58.527	62.636

De Raad van Commissarissen bestaat uit dhr. W. de Boer (voorzitter), mw. M.C.E. van Dam-Mieras en dhr. B.J. Groot. De zittingsperiode van dhr. De Boer eindigt op 31 december 2016. Hij wordt opgevolgd door dhr. J.W. Weck.

20. Afschrijvingen

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Afschrijving hardware	10.000	10.222	4.544
Afschrijving verbouwing	-	4.150	-
Afschrijving inventaris	2.000	3.585	6.811
Totaal	12.000	17.958	11.355

21. Rentebaten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Rabobank en ABN AMRO	5.000	2.404	13.393
Overige (rente)baten	-	62	53
Totaal	5.000	2.466	13.446

22. Rentelasten

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Bankkosten Rabobank en ABN AMRO	-	631	615
Betaalde rente / kosten fiscus	-	50	50
Totaal	-	681	665

23. Vennootschapsbelasting

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
	€	€	€
Vennootschapsbelasting	-	134	-
Totaal	-	134	-

Accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

A

11. WNT-verantwoording 2016

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op NV Economische Impuls Zeeland van toepassing zijnde regelgeving:

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor NV Economische Impuls Zeeland is € 179.000 voor bestuurders, € 26.850 voor de voorzitter van de Raad van Commissarissen en € 17.900 voor leden van de Raad van Commissarissen. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

1. Bezoldiging topfunctionarissen:

1a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling;

bedragen x € 1	J.D. ten Voorde
Functiegegevens	Algemeen directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee
Individueel WNT-maximum	179.000
Beloning	153.733
Belastbare onkostenvergoedingen	1.843
Beloningen betaalbaar op termijn	21.342
<i>Subtotaal</i>	<i>176.918</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	
Totaal bezoldiging	176.918
Gegevens 2015	
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0
Beloning	136.615
Belastbare onkostenvergoedingen	1.637
Beloningen betaalbaar op termijn	20.480
Totaal bezoldiging 2015	158.732

Bij het opstellen van de cijfers is gebleken dat in 2015 een drietal bedragen abusievelijk gecorrigeerd zijn, die achteraf gezien niet gecorrigeerd hadden mogen worden. Het gaat om de volgende posten:

Type bezoldiging	Aard van de correctie	Opgave vlg. jaarrekening 2015	Gecorrigeerde bedrag	Vershil
Beloning	Vakantiegeld	126.496	136.615	10.119
Belastbare onkostenvergoedingen	Onkostenvergoeding	5.302	1.637	-1.345
Beloningen betaalbaar op termijn	Pensioen	21.825	20.480	-3.664
Totaal bezoldiging 2015		153.622	158.732	5.110

De hertoetsing van de gecorrigeerde cijfers aan de destijds toepasselijke normen, hebben niet geleid tot onverschuldigde betalingen.

Als gekeken wordt naar het bezoldigingsbedrag 2016 ten opzichte van het gecorrigeerde bedrag van 2015, valt op dat er een toename is van € 18.186. Dit komt doordat in 2016 de eindejaarsuitkering 2015 en de loonsverhoging 2015 zijn uitbetaald. De loonsverhoging 2015 betreft de compensatie voor de de maximering van het pensioengevend salaris tot € 100.000. Deze maximering is vanaf 2015 van kracht op grond van wijzigingen in de pensioenwetgeving.

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12: niet van toepassing bij Impuls

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen:

bedragen x € 1	W. de Boer	M.C.E. van Dam	E.A.A. Engels
Functiegegevens	VOORZITTER	LID	LID
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	26.850	17.900	17.900
Beloning	16.000	12.000	12.000
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	<i>16.000</i>	<i>12.000</i>	<i>12.000</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	16.000	12.000	12.000
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning	24.000	18.000	18.000
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal bezoldiging 2015	24.000	18.000	18.000

De afname van de bezoldigingen van de commissarissen ten opzichte van 2015 komt doordat in 2015 een nabetaling heeft plaatsgevonden van de vergoedingen over het 2^e halfjaar van 2014. De hoogte van de vergoedingen zijn dus niet gewijzigd.

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking: niet van toepassing bij Impuls.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT:

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2016 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2016 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

12. Resultaatbestemming 2016

Aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders zal worden voorgesteld het onverdeeld resultaat over 2016 toe te voegen aan de overige reserves. Dit voorstel is niet in de jaarrekening verwerkt.

Het onverdeelde resultaat is als volgt tot stand gekomen:

Resultaat boekjaar	<u>€ 539</u>
--------------------	--------------

13. Gebeurtenissen na balansdatum:

Er hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en / of die leiden tot een ander beeld van de financiële toestand op de balansdatum.

14 Overige gegevens

Aan: de directie en Raad van Commissarissen van N.V. Economische Impuls Zeeland

A. Verklaring over de in het rapport opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2016 van N.V. Economische Impuls Zeeland te Vlissingen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van N.V. Economische Impuls Zeeland per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en met de bepalingen bij en krachtens de WNT.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de winst- en verliesrekening over 2016;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de WNT-verantwoording.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van N.V. Economische Impuls Zeeland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het rapport opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het rapport andere informatie, die bestaat uit het bestuursverslag en de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

accountants
& adviseurs

Rijkse

Faraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en in overeenstemming met de bepalingen bij en krachtens de WNT.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen en Regeling controleprotocol WNT 2016. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er

een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Middelburg, 21 april 2017

Rijkse accountants & adviseurs

W.G.

M. Baas MSc RA

14b. Statutaire winstbestemming

Artikel 20 luidt als volgt:

Lid 1

De vennootschap kan slechts dividenden betalen en andere uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

Lid 2

De directie is bevoegd met voorafgaande goedkeuring van de Raad van Commissarissen de na toepassing van het vorige lid aanwezige winst geheel of gedeeltelijk toe te voegen aan de reserves.

Lid 3

De na reservering als bedoeld in het vorige lid eventueel resterende winst staat ter beschikking van de algemene vergadering.

Lid 4

Voor zover de algemene vergadering niet besluit tot uitkering van winst over enig boekjaar, wordt die winst bij de reserves gevoegd.

Lid 5

De directie kan, met voorafgaande goedkeuring van de Raad van Commissarissen, besluiten tot uitkering van een interim-dividend als vooruitbetaling op het over het betrokken boekjaar te verwachten dividend, indien aan het vereiste van lid 1 van dit artikel is voldaan en daarvan blijkt uit een tussentijdse vermogensopstelling, als genoemd in artikel 105 lid 4, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, welke vermogensopstelling moet worden gedeponereerd ten kantore van het Handelsregister binnen acht dagen na de dag waarop het besluit tot uitkering wordt bekend gemaakt. Op de uitbetaling van het interim-dividend is het bepaalde in lid 8 van dit artikel van overeenkomstige toepassing.

Lid 6

De algemene vergadering kan op grond van een door de Raad van Commissarissen goedgekeurd voorstel van de directie besluiten tot uitkeringen van winst- of ook ten laste van een voor uitkering vatbare reserve - in aandelen van de vennootschap of in certificaten daarvan, zulks onverminderd het in artikel 5 van deze statuten bepaalde.

Lid 7

Winstuitkeringen zijn binnen één maand na vaststelling door de algemene vergadering betaalbaar.

Lid 8

Winstuitkeringen waarover binnen vijf jaar na de dag waarop zij opeisbaar zijn niet is beschikt, vervallen ten bate van de vennootschap.

accountants
& adviseurs

Rijkse

Persaaf voor
waarmerkingsdoeleinden

Investeringsfonds Zeeland BV

Jaarrekening 2016

Inhoudsopgave

1. Algemeen.....	5
2 Financiële positie.....	6
3 Balans per 31 december 2016 (voor winstbestemming).....	7
4 Winst-en-verliesrekening 2016.....	8
5 Kasstroomoverzicht.....	9
6 Toelichting waarderingsgrondslagen.....	10
7 Toelichting op de balans.....	13
8 Toelichting op de winst-en-verliesrekening 2016.....	16
9. Resultaatbestemming 2016.....	17
10. Gebeurtenissen na balansdatum.....	18
11. Overige gegevens.....	19
11.1 Controleverklaring.....	19
11.2 Statutaire winstbestemming.....	22

1. Algemeen

Voor u ligt de jaarrekening over de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016 van Investeringsfonds Zeeland BV, hierna te noemen Investeringsfonds Zeeland. Investeringsfonds Zeeland is statutair opgericht per akte d.d. 7 juli 2015.

Belangrijkste doelstelling van Investeringsfonds Zeeland is het stimuleren van de economische ontwikkeling in de regio Zeeland en hiermee het versterken van de positie en de internationale concurrentiekracht van Zeeland en Nederland.

Ingevolge artikel 2:396 lid 7 BW is afgezien van het opstellen van een bestuursverslag over 2016.

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraf voor
waarmerkingsdoeleinden

2 Financiële positie

De financiële positie kan aan de hand van de balans per 31 december 2016 als volgt worden weergegeven (bedragen x € 1.000):

	2016	2015	
<i>Vermogen op lange termijn</i>			
Eigen vermogen	9	9	
Langlopende schulden	1.091	924.342	
Voorzieningen	-	-	
Totaal vermogen	<u>1.100</u>	<u>933</u>	
<i>Vastgelegd op lange termijn:</i>			
Vaste activa:			
Financiële vaste activa	1.371	1.342	
Materiële vaste activa	-	-	
	<u>1.371</u>	<u>1.342</u>	
<i>Beschikbaar voor financiering van het werkkapitaal:</i>	-271	-409	
Vorderingen	230	3	
Liquide middelen	<u>778</u>	<u>764</u>	
	<u>1.008</u>	<u>767</u>	
Kortlopende schulden	<u>1.279</u>	<u>1.176</u>	
Werkkapitaal	-271	-409	

Het negatieve werkkapitaal van het Investeringsfonds wordt veroorzaakt door de relatief hoge omvang van de langlopende schulden. Het saldo van deze post bestaat uit de subsidiegelden die ontvangen zijn voor leningen voor InnoGo en de aflossingen op bestaande leningen. Het Investeringsfonds heeft de verplichting om deze gelden (opnieuw) te verstrekken voor leningen voor InnoGo.

3 Balans per 31 december 2016 (voor winstbestemming)

ACTIEF	Ref	2016	2015
VASTE ACTIVA			
Financiële vaste activa	(1)	<u>1.370.782</u>	<u>1.190.586</u>
Som der vaste activa		1.370.782	1.190.586
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorderingen:			
Handelsdebiteuren	(2)	17.925	-
Overige vorderingen en overlopende activa	(3)	<u>211.836</u>	<u>153.873</u>
		229.761	153.873
Liquide middelen	(4)	777.547	764.269
Som der vlottende activa		1.007.308	918.142
TOTAAL		2.378.090	2.108.728

PASSIEF		2016	2015
EIGEN VERMOGEN			
Geplaatst kapitaal	(5)	10.000	10.000
Algemene reserve	(6)	-1.148	-
Onverdeeld resultaat	(7)	<u>0</u>	<u>-1.148</u>
		8.852	8.852
LANGLOPENDE SCHULDEN			
Overige langlopende schulden	(8)	<u>1.090.641</u>	<u>924.342</u>
		1.090.641	924.342
KORTLOPENDE SCHULDEN			
Crediteuren	(9)	110	615
Schulden aan participanten	(10)	414.471	350.531
Overige schulden en overlopende passiva	(11)	<u>864.016</u>	<u>824.388</u>
		1.278.596	1.175.534
TOTAAL		2.378.090	2.108.728

4 Winst-en-verliesrekening 2016

	Ref	Realisatie 2016	Realisatie 2014/2015
OPBRENGSTEN			
Opbrengsten uit projecten	(12)	146.523	151.446
SOM DER BEDRIJFSOPBRENGSTEN		146.523	151.446
KOSTEN			
<u>Projectkosten</u>		147.708	151.459
Projectkosten	(13)	147.708	151.459
<u>Overige kosten</u>		-	1.135
Overige kosten	(13)	-	1.135
	(14)		
SOM DER BEDRIJFSLASTEN		147.708	152.594
BEDRIJFSRESULTAAT		-1.186	-1.148
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	(15)	1.270	39
Rentelasten en soortgelijke kosten	(16)	84	38
		1.186	1
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING VOOR BELASTINGEN		0	-1.148
Belastingen		-	-
Aandeel in resultaat deelnemingen	(17)	-	-
RESULTAAT NA BELASTINGEN		0	-1.148

5 Kasstroomoverzicht

	2016	2015
	€	€
Resultaat na belastingen	0	-1.148
Cashflow	0	-1.148
Mutatie vorderingen	-75.888	-2.623
Mutatie langlopende schulden	166.299	924.342
Mutatie kortlopende schulden	103.062	1.175.534
	<u>193.474</u>	<u>2.097.253</u>
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN	<u>193.474</u>	<u>2.096.105</u>
Investeringen in financiële vaste activa	-180.196	-1.341.836
Storting eigen vermogen	<u> </u>	10.000
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN	<u>-180.196</u>	<u>-1.331.836</u>
Netto kasstroom (mutatie liquide middelen)	13.278	764.269
Beginstand liquide middelen	764.269	-
Eindstand liquide middelen	<u>777.547</u>	<u>764.269</u>

6 Toelichting waarderingsgrondslagen

Algemeen:

Activiteiten

Investeringsfonds Zeeland BV is gevestigd op de Edisonweg 37 D1 in Vlissingen. De activiteiten van Investeringsfonds Zeeland BV bestaan voornamelijk uit:

- het bevorderen van de economische ontwikkeling in de regio Zeeland door het opereren als participatiemaatschappij en het in verband daarmee direct of indirect investeren van gelden in ondernemingen en vennootschappen die een bijdrage kunnen leveren aan de economische ontwikkeling in de regio Zeeland;
- het op enigerlei wijze deelnemen in of zich op andere wijze interesseren bij, het besturen van en het toezichthouden op ondernemingen en vennootschappen;
- het verstrekken van adviezen en het verlenen van diensten aan ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en aan derden;
- het verstrekken van garanties, het op zich nemen van aansprakelijkheden voor verplichtingen, het verbinden van de vennootschap en het bezwaren van activa van de vennootschap ten behoeve van ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en ten behoeve van derden en
- het verlenen van overige diensten op financieel en/of economisch gebied.

De vennootschap is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 61034142

Groepsmaatschappij

De besloten vennootschap maakt deel uit van een groep, waarvan NV Economische Impuls Zeeland te Middelburg aan het hoofd staat.

Overzicht kapitaalbelangen

Een overzicht van de gegevens vereist op grond van de artikelen 2:379 en 2:414 BW is onderstaand opgenomen:

Andere deelnemingen waarin geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend

Naam	(Statutaire) vestigingsplaats	Aandeel (geplaatst) kapitaal	Eigen vermogen ultimo boekjaar	Resultaat boekjaar
		%	€	€
Zeeuws Investeringsfonds B.V.	Middelburg	12,5	3.331.204	-223.783

Toelichting op de grondslagen voor de jaarrekening

Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Verslaggevingstelsel

Het toegepaste verslaggevingstelsel is gebaseerd op de wettelijke voorschriften weergegeven in Titel 9 Boek 2 BW, alsmede op de richtlijnen voor de jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Vennootschapsbelasting:

Op grond van de Wet op de Vennootschapsbelasting 2016 zou de vennootschap als onderdeel van de groepsentiteit NV Economische Impuls Zeeland vanaf 2016 in principe aan de vennootschapsbelasting onderworpen zijn. Impuls heeft hiertegen bij de Belastingdienst bezwaar aangetekend omdat zij van mening is dat zij, gezien de aard van kernactiviteiten, uitvoerende taken van subsidieverstrekking uitvoert. Op grond hiervan zou een vrijstelling van toepassing moeten zijn voor de vennootschapsbelasting. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening loopt dit bezwaarschrift nog. In principe wordt uit hoofde van het voorzichtigheidsprincipe over het resultaat voor belastingen wel vennootschapsbelastinglast verantwoord. Echter, over het boekjaar is een resultaat van nihil gerealiseerd, waardoor er geen sprake is van een belastinglast.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen kostprijs, bestaande uit de verkrijgingsprijs vermeerderd met eventuele kosten die direct toerekenbaar zijn aan het verkrijgen van de deelneming. Na de eerste verwerking worden deze deelnemingen gewaardeerd op verkrijgingsprijs en indien van toepassing onder aftrek van bijzondere waardeverminderingen.

Verstreckte leningen en overige vorderingen

De verstreckte leningen en overige vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

Daar waar geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten, en dus de effectieve rente nihil bedraagt, is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Bijzondere waardeverminderingen en noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht op de participaties respectievelijk leningen. Deze bijzondere waardeverminderingen en voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de participaties respectievelijk leningen. Door het bestuur van de participatie respectievelijk het bestuur van de vennootschap wordt jaarlijks ingeschat of de financiële vaste activa afgewaardeerd moeten worden. Deze inschatting gebeurt op basis van de financiële informatie van de ondernemingen waarin wordt geparticipeerd en waar gelden aan zijn uitgeleend, gesprekken met de ondernemers en het betaalgedrag ten aanzien van aflossingen en rente.

De doelstelling van de participatie respectievelijk de vennootschap wordt gerealiseerd door het verstrekken van hoog risicodragend kapitaal. Het eigen vermogen van de ondernemingen waarin wordt geparticipeerd en waar gelden aan zijn uitgeleend is in de meeste gevallen negatief. Dit brengt met zich mee dat er sprake is van een grote schattingsonzekerheid ten

aanzien van de waardering van de participaties en de verstrekte leningen. De schatting van de waarde van het verstrekte kapitaal is sterk afhankelijk van de realisatie van toekomstige kasstromen door de desbetreffende ondernemingen.

Doordat sprake is van veelal jonge ondernemingen met een relatief nieuw product of nieuwe dienst ontbreekt betrouwbare cijfermatige onderbouwing van deze toekomstige kasstromen. De schatting van de waarde wordt daarom mede gebaseerd op sterke en zwakke eigenschappen van de ondernemer en de onderneming.

Vorderingen en overlopende activa

Vlottende vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Daar waar geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten, en dus de effectieve rente nihil bedraagt, is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Schulden

Opgenomen rentedragende en niet-rentedragende leningen en schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Daar waar geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten, is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Bedrijfsopbrengsten

Hieronder zijn opgenomen de bijdragen van de participanten en van derden, waaronder tevens subsidiebijdragen van de provincie Zeeland en diverse subsidieprogramma's zijn begrepen. De ontvangen bijdragen worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Kosten

De kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben en zijn bepaald op basis van verkrijgingprijzen.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

7 Toelichting op de balans

1. Financiële vaste activa

	2016	2015
	€	€
Andere deelnemingen	909.906	782.250
Verstrekke leningen InnoGo II	460.876	408.336
Totaal	1.370.782	1.190.586

Verstrekke leningen InnoGo II

Dit betreft de vordering op de leningnemers van het project InnoGo waarbij de lening een aflossingstermijn heeft die langer is dan één jaar. In de jaarrekening 2015 waren onder de financiële vaste activa ook de leningbedragen begrepen met een looptijd die korter was dan één jaar. In de bovenstaande cijfers is dit gecorrigeerd; de bedragen zijn overgeheveld naar de Overige vorderingen en overlopende activa (nr. 2)

Andere deelnemingen

Zeeuws Investeringsfonds BV

	2016	2015
	€	€
Zeeuws Investeringsfonds B.V. te Middelburg (12,5%)	909.906	782.250
Totaal	909.906	782.250

	2016	2015
	€	€
Stand 1 januari 2016	782.250	-
Investeringsen	127.656	782.250
Aandeel in het resultaat	-	-
Stand 31 december	909.906	782.250

Vorderingen

2. Handelsdebiteuren

Onder deze post zijn de te vorderen bedragen van deelnemers uit het bedrijfsleven opgenomen. Een voorziening voor incourantheid wordt niet noodzakelijk geacht.

3. Overige vorderingen en overlopende activa

	2016	2015
	€	€
Nog te ontvangen bedragen	3.042	2.539
Vooruitbetaalde kosten	84	84
Nog te ontvangen aflossingen Innogo	208.710	151.250
Totaal	211.836	153.873

Onder de opgenomen vorderingen bevinden zich geen posten met een looptijd van meer dan één jaar.

In 2016 is voor een bedrag van ca. € 151.250 (2015: ca € 298.600) aan leningen verstrekt voor het project InnoGo II. Deze leningen zullen na aflossing door de leningnemers weer opnieuw uitgezet worden aan andere ondernemers. De eerste twee jaar van de lening zijn aflossings- en rentevrij. In het derde jaar dient de gehele lening terugbetaald te worden inclusief rente. Een voorziening voor oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

4. Liquide middelen

	2016	2015
	€	€
Rabobank Rekening-Courant	29.976	764.269
Rabobank Spaar	747.598	-
ABN Rekening-Courant	-27	-
Totaal	777.547	764.269

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De per 31 december 2016 aanwezige liquide middelen staan ter vrije beschikking van de onderneming.

Eigen vermogen

5. Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 1.000 en is verdeeld in 1.000 gewone aandelen van nominaal € 10,00. Deze aandelen zijn geplaatst en volgestort.

6. Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve kan als volgt worden weergegeven:

	2016	2015
	€	€
Stand 1 januari	-	-
Resultaatverdeling voorgaand boekjaar	-1.148	-
Stand 31 december	-1.148	-

7. Onverdeeld resultaat

Het verloop van het onverdeelde resultaat kan als volgt worden weergegeven:

	2016	2015
	€	€
Stand 1 januari	-1.148	-
Resultaat boekjaar	-	-1.148
Resultaatbestemming voorgaand boekjaar	1.148	-
Stand 31 december	-	-1.148

8. Langlopende schulden

	2016	2015
	€	€
Overige langlopende schulden	1.090.641	924.342
Totaal	1.090.641	924.342

De vennootschap heeft in het kader van het project InnoGo II een subsidie ter beschikking gekregen, met de verplichting dit geld in de vorm van leningen te verstrekken aan in Zeeland startende ondernemers met een technische innovatie of starters en mkb bedrijven met een biobased innovatie. Uitgangspunt is dat met de aflossing op uitgegeven leningen weer nieuwe leningen worden verstrekt (revolverend karakter).

9. Crediteuren

Dit bedrag betreft het geheel aan openstaande facturen per balansdatum.

10. Schulden aan participanten

	2016	2015
	€	€
Rekening-courant NV Economische Impuls Zeeland	414.471	350.531
Totaal	414.471	350.531

Over de rekening courant is geen rente berekend. Er zijn geen zekerheden verstrekt en er is geen aflossingsschema overeengekomen.

11. Overige schulden en overlopende passiva

	2016	2015
	€	€
Rekening-courant Zeeuws Investeringsfonds	537.520	460.150
Vooruitontvangen subsidies	323.476	364.235
Overige schulden en overlopende passiva	3.020	2
Totaal	864.016	824.388

Onder de rekening-courant met het Zeeuws Investeringsfonds zijn bankrekeningen ten name van de vennootschap verantwoord (deze bankrekeningen vertonen een debetsaldo) waarvan de gelden expliciet bedoeld zijn om te verstrekken aan het Zeeuws Investeringsfonds bij het aangaan van nieuwe participaties.

De overige schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar. Over de vorderingen wordt geen rente berekend. Er zijn geen zekerheden verstrekt en er is geen aflossingsschema overeengekomen.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen en gestelde zekerheden

FISCALE EENHEID

Investeringsfonds Zeeland BV is opgenomen in de fiscale eenheid voor de omzetbelasting tezamen met NV Economische Impuls Zeeland. Op grond van de Invorderingswet zijn de vennootschap en de met haar gevoegde dochteronderneming ieder hoofdelijk aansprakelijk voor terzake door de combinatie verschuldigde belasting.

8 Toelichting op de winst-en-verliesrekening 2016

12. Opbrengsten uit projecten

	2016	2014/2015
	€	€
Projectopbrengsten	146.523	151.446
Totaal	146.523	151.446

De projectopbrengsten bestaan uit:

- Subsidie ten behoeve van de exploitatie (€ 141.679). Dit is de subsidie van de Provincie Zeeland en de bijdragen van de partners voor het project InnoGo II. Dit project heeft een looptijd van vier jaar. De opbrengst voor 2016 is berekend o.b.v. de activiteiten die in dat jaar plaatsvinden.
- Rentebaten op verstrekte leningen (€ 4.848). Dit zijn de ontvangsten van leningnemers voor de verstrekte leningen.

13. Projectkosten

	2016	2014/2015
	€	€
Personeelskosten	123.935	142.595
Out of pocketkosten	23.773	8.864
Totaal	147.708	151.459

Bij de vennootschap was in 2016 en 2015 geen personeel in dienst. Er is wel sprake van ingeleend personeel.

14. Overige bedrijfskosten

	2016	2014/2015
	€	€
Oprichtingskosten		1.135
Totaal	-	1.135

15. Rentebaten

	2016	2014/2015
	€	€
Rabobank en ABN AMRO	1.270	39
Totaal	1.270	39

16. Rentelasten

	2016	2014/2015
	€	€
Bankkosten Rabobank en ABN AMRO	67	38
Betaalde rente / kosten fiscus	17	-
Totaal	84	38

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

9. Resultaatbestemming 2016

Het resultaat over 2016 is nihil. Een toevoeging cq. onttrekking aan de algemene reserve is derhalve niet aan de orde.

10. Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en / of die leiden tot een ander beeld van de financiële toestand op de balansdatum.

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

11. Controleverklaring

Aan: de directie en Raad van Commissarissen van Investeringsfonds Zeeland B.V.

A. Verklaring over de in het rapport opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2016 van Investeringsfonds Zeeland B.V. te Vlissingen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Investeringsfonds Zeeland B.V. per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de winst- en verliesrekening over 2016;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Investeringsfonds Zeeland B.V. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van een onzekerheid vanwege de waardering van financiële vaste activa

Wij vestigen de aandacht op grondslagen voor de waardering van de financiële vaste activa in de toelichting van de jaarrekening, waarin de (schattings)onzekerheid uiteengezet is met betrekking tot de waardering van de participaties en verstrekte leningen. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

B. Verklaring over de in het rapport opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het rapport andere informatie, die bestaat uit de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Middelburg, 21 april 2017

Rijkse accountants & adviseurs

M. Baas MSc RA

11.2 Statutaire winstbestemming

Artikel 17 luidt als volgt:

Lid 1

De algemene vergadering is bevoegd tot bestemming van de winst die door vaststelling van de jaarrekening is bepaald. Indien de algemene vergadering niet voorafgaand aan of uiterlijk direct na het besluit tot vaststelling van de jaarrekening een besluit neemt tot bestemming van de winst, zal de winst worden gereserveerd.

Lid 2

De algemene vergadering is bevoegd tot vaststelling van uitkeringen. Indien de vennootschap reserves krachtens de wet moet aanhouden geldt deze bevoegdheid uitsluitend voorzover het eigen vermogen groter is dan die reserves. Een besluit van de algemene vergadering dat strekt tot uitkering heeft geen gevolgen zolang de directie geen goedkeuring heeft verleend. De directie mag deze goedkeuring slechts weigeren indien zijn weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de uitkering niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden.

Lid 3

Uitkeringen op aandelen zijn onmiddellijk na het besluit tot uitkering betaalbaar, tenzij in het besluit een ander tijdstip is vastgesteld.

accountants
& adviseurs

Rijkse

Paraaf voor
waarmerkingsdoeleinden

